

ŽIENSKI SVET

LETO XVII
J U N I J
1 9 3 9

Dr. Branko Vrčon: Za naše duše, našega duha, in našo voljo / Iva Breščak: Just Poštenjak — patron alfajske bolnišnice / A. Kuprin: Močnejša kot smrt / Anica Černej: Viničarka / Angela Vodé: Hrvatske žene, na katere smo ponosni / Pavla Hočevar: Lady Aberdeenove ni več / Zlata Pirnat: Francoske žene za dvig rojstev v Franciji / Milica Miron: Pisma iz Sarajeva / Umetnost / Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene / Naše žene pri delu / Po ženskem svetu / Nove knjige / Priloge: Naš dom, Modna priloga in krojna pola

*Varuj in neguj svoje zobe,
dvakrat na dan s:*

Chlorodont zobno pasto

Najboljše blago za moške obleke in površnike
za spomlad in poletje Vam nudi

Domače blago, ki konkurira
s prvovrstnim inozemskim

VI. Teokarović & Co.

Ljubljana, Wolfova ulica šte. 10

Malinovec

pristen, naraven,
s čistim sladkor-
jem vkuhan

se dobi na malo in veliko
v lekarni

dr. G. Piccoli
Ljubljana

nasproti Nebotičnika

! Vse cenj. gg. naročnice, ki ste zaostale z naročnino, dobite danes v listu položnico. Prosimo Vas, poslužite se položnice v najbližjih dneh, da je ne založite, kakor ste založile ono, ki smo Vam jo priložili ob novem letu. Ne odlašajte, ker nam s tem le povzročate nepotrebne težkoče. Kdor ne more poslati za celo leto, naj pošlje vsaj polovico naročnine, toda to pa prav gotovo!

! Uprava

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjsko prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša din 64—, polletna din 33—, četrtletna din 17—. Posamezna številka din 6—. Sam list s prilogo «Naš dom» ali same priloge din 40—, Za Italijo Lit 24—, posamezna številka Lit 250; za ostalo inozemstvo din 85—. Račun poštne hranilnice v Ljubljani šte. 14.004. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Tavčarjeva ulica 12/II. Telefon šte. 52-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavnik Peter Veit, Vir.)

Za naše duše, našega duha in našo voljo

Dr. Branko Vrčon

Ne oglašam se kot pedagog. Izjemen položaj, v katerem smo se znašli skupno z mnogimi narodi Evrope, občutek, da čakajo tudi nas kakor mnoge druge še težke preizkušnje zrelosti, ter končno zavest, da nam nalagajo sedanjí resni časi vedno večje naloge — to so bili nagibi, ki so me napotili, da sem se odzval povabilu uredništva »Ženskega sveta« in napisal nekaj besed o vprašanju narodne in državljanske vzgoje.

Mnogi so prav danes poklicani, da store v pogledu nacionalne in državljanske vzgoje našega naroda svojo dolžnost, malo pa tako izvoljenih kakor naše žene, dekleta in matere, ki jim je poverjena najlepša in najplemenitejša naloga — nega duše. Zanjí jim po pravici lahko zavidamo vsi, ki se plemenitosti, pa tudi odgovornosti te naloge zavedamo.

Mislim, da se nam to delo prikazuje danes kot naša prva nujnost in v enako svetli luči kakor v onih polpreteklih časih, ko smo se morali ped za pedjo boriti za svoje narodne pravice in tako rekoč sproti dokazovati svetu, da je tudi nám kot enakovrednemu članu v družini narodov odmerjeno mesto pod soncem. Težka je bila naša pretekla borba z močnejšim nasprotnikom, vendar pa je bila končno kronana z uspehom, ki ga je vreden zrel narod: z ustanovitvijo narodne države kot najvišjím izrazom vseh zdravih teženj zavednih poedincev in zavednega naroda. V misli na to borbo in njen končni uspeh ne moremo nikdar pozabiti ali prezreti velikega in vzvišenega dela naše žene, naših deklet in naših mater. One so ob pravem času pripravile naše duše in vso našo notranjost za veliki praznik Vstajenja.

Dogodki na svetovni pozornici so nas po dvajsetih letih svobodnega življenja znova postavili pred podobne naloge, kakor smo jih v svoji odločni volji po samoohrani morali vršiti in izvrševati nekoč, le da se je sedaj potrebi po pravi nacionalni vzgoji pridružila še potreba po enako močni državljanski vzgoji našega naroda. Morda je dvajset let v svobodi prav v tem pogledu poteklo brez prave koristi. To pa menda zato, ker ob vstopu v novo narodno življenje najbrž nismo dovolj jasno čutili, da se boj za naš obstoj z osvoboditvijo še ni končal. Veliki preizkušnji ob prehodu iz suženjstva v svobodo se je tako že v dveh desetletjih samostojnosti pridružila nova, še večja preizkušnja, ki naj dokončno nam in vsemu svetu potrdi, da smo bili zares vredni velikega, največjega narodnega doživetja: popolne

narodne in s tem tudi državne neodvisnosti, ki smo jo dosegli v svoji narodni državi.

Ta preizkušnja je za nas tem večja, ker nas je zadela v dobi, ko so z nami vred tudi mnogi zrelejši narodi postavljeni pred najtežji zrelostni izpit v svoji zgodovini.

Metode, s katerimi se danes izvaja pritisk na narode pod neposrednim udarom sovražnih sil, so povsem drugačne od nekdanjih, ki se še niso morale posluževati velikih tehniških pridobitev naših dni, kakor radiu in vseh drugih pripomočkov organizirane sodobne propagande. Iz najrazličnejših virov in v vseh mogočih jezikih se danes usiplje v svet strup zapeljivih, a preračunanih in lažnih besed, ki naj uspavajo duše neodpornih ali za take preizkušnje duha in živcev nepripravljenih narodov. To je danes do vseh podrobnosti izdelan sistem posebne vrste osvajanja narodov: osvajanja z nevidnim, a zato toliko bolj nevarnim pridobivanjem in «mehčanjem» duš, ki naj pripravi tla za vse nadaljnje morebitne osvojitve...

Ta strup se danes pretaka po vsej Evropi in po vsem svetu ne le v skromnih curkih in potokih, temveč že v rekah in celo veletokih. Povsod išče uglajenih strug za svoje nemoteno prelivanje. Take uglajene struge pa so zanj samo mlačne duše neodpornih ali za take preizkušnje nepripravljenih narodov. Kjer sta narodni duh in narodna odpornost jaka — in jaka sta povsod, kjer je močna narodna samozavednost — tam za take povodnji sodobnega strupa, ki naj počasi umrtviči narode, ni uglajenih strug. V nacionalno in državno samozavednih poedincih in narodih je zavezitev proti tem poplavam podobna naravnim oviram proti hudourniškem rušenju.

Brez pravega spoznanja te največje nevarnosti naših dni se proti njej seveda ne moremo uspešno zavarovati in tudi ne lotiti pobiranja njenih pogubnih učinkov. Narod, ki se nevarnosti svoje duhovne pogube ne zaveda, je napol že izgubil tla pod seboj, izgubil je svoje ravnesje, z njim pa tudi prepotrebno hladnokrvnost in mirno presojo svojega nevarnega položaja. Tak napol že izpodneseni narod lahko reši končne pogube samo še — sreča... Sreči in golemu naključju pa samozaveden narod nikoli ne izroča svoje usode!

Kjer sta nacionalna in državljanska vzgoja napravila iz poedincev neporušene stebre narodne in državne zgradbe, tam se duhovna majavost narodov in držav sploh ne more pojaviti. Zato nami spoznanje duhovnih nevarnosti naših dni nalaga kot našo najpriešjo dolžnost — skrb za pravočasno zavarovanje naših duš pred strupenimi zunanjimi vplivi, skrb za okrepitev našega duha, da bo vzdržal strahotno «vojno živcev», ki že divja nad Evropo in ostalim svetom, ter končno skrb za ojačanje naše narodne volje, da bomo sproti in z uspehom odbijali vse poskuse uspa-

vanja naše notranjosti kot prve stopnje k nadaljnjim osvojitvam. V tem je danes po moje problem naše nacionalne in državljanske vzgoje.

Vsi smo danes odgovorni, da ta problem rešimo tako, kakor to ustreza našim narodnim in državnim interesom. Udobno bi bilo izgovarjanje na dolžnosti države. Kadar gre za jačanje našega duha odpornosti proti škodljivim vplivom od zunaj, smo vsi in vsak zase dolžni storiti svojo dolžnost. Naše žene lahko najdejo tu svojo najprirodnejšo zaposlitev kakor nekoč. Gotovo bodo storile to v zavesti, da v orožju še tako temeljito pripravljeni narodi lahko podležejo nasprotniku, po duhu krepki in samozavestno vzgojeni narodi pa ne morejo nikomur podleči.

Just Poštenjak — patron alfajske bolnišnice

Iva Breščak

Just Poštenjak se je rodil v mestu Alfi, tam v začetku našega stoletja. V hiši sta bili že dve odrasli deklici; tako so čakali že nekaj let na dečka; in oče se ga je razveselil ko samega Mesije; čeravno ni bil deček oddaleč tako lep in močan; kot sta bili svoj čas ob rojstvu obe deklici. A fantič je imel svetlo modre oči in gledal je zvesto in vdano, kakor da čaka že na ukaz nekoga, ki bo stal nad njim. Koža na obrazku je bila rumenkasto voščena, suha in napeta ko sam papir. Zato pa se je oče, gledajoč otroka, kakor navdahnjen po neki višji sili nagnil k svoji ženi in ji zaupal: «Ko doraste, ga bomo študirali. Hočem, da postane državni uslužbenec», je svečano dostavil.

Bil je sam občinski sluga že izza svojih mladih let. Ljubil je delo in ga opravljal vestno in točno ko navita ura. Spoštoval in cenil je predstojnike, vendar mu je tlela na dnu duše iskra sovraštva do tistih, ki so dospeli tja, kamor se on z ljudskošolsko izobrazbo ni mogel povzpeti. Kot oče je sam sebi obljubil, da bo dosegel sin to, česar ni mogel on. Očetova želja in volja sta obveljali.

Just je dorastel, ko je izdelal ljudske šole, so ga zapisali v gimnazijo. Bil je velik, suh in dolg dečko; njegova koža na obrazu se ni bila od rojstva za las izpremenila; ostala je belo rumenkasto voščena, suha in napeta ko sam papir. S svetlo modrimi očmi je zrl zvesto in vdano v svoje učitelje; pridno se je učil in stopil bi bil tudi na univerzo, ako bi mu ne bila umrla mati in ako bi mu ne bil obolel kniažu po njeni smrti tudi oče.

«Tvoje sestre so preskrbljene; poročene so. A s teboj... kaj bo s teboj, sin moj! Koliko lepih upov sem zidal na tvojo bodočnost... Zdaj pa pojdem za zmirom proč in nič ne vem, kaj bo s teboj...» tako je tarnal in tožil Justov oče na smrtini postelji.

Prav ob takem tarnanju pa je prišlo tiste dni pismo, ki je pomirilo starega očeta kakor sama angelska tolažba. Star očetov prijatelj, uslužbenec na ministrstvu v daljni prestolnici, je pisal, da je star, da gre v pokoj in da naj pride Just na njegovo mesto.

Novica je podaljšala staremu življenje za nekaj tednov. Smehljaj se je svojemu sinu; včasih ga je gledal resno in boječe; s slovesnim, spoštljivim glasom mu je govoril o važnosti službe, ki mu jo bodo poverili: «Just moj, velike naloge te čakajo in velike odgovornosti ti bodo zaupali. Izučen si za svet, šole imaš; zvesto in pokorno ubogaj, ponižno in pošteno opravljaj svoje delo in pomisli, da danes ni nič nemogočega... Na takem mestu, kot čaka tebe, pridejo uslužbenci še do predsednika vlade... in taki, ki še, skoro bi rekel, pisati ne znajo!» je počasi, važno in potihoma dostavil.

«Kakšno službo ima vaš prijatelj v ministrstvu?» je pohlevno vprašal Just očeta.

«Na ministrstvu je!...» je z važnim, občudovanja polnim glasom odgovoril oče, se zagledal v bodočo veliko in sijajno sinovo kariero — in v takšnih zanj nepopisno lepih sanjah je umrl.

Čez teden dni po očetovi smrti je Just odpotoval proti prestolnici v svoje novo življenje. Star očetov prijatelj mu je poveril svoje mesto v ministrstvu in je odpotoval na deželo v pravično zaslužen pokoj po tridesetletnem službovanju.

Kaj in kakšna je bila Justova služba v tem ministrstvu, je težko povedati.

Neizmerno velika palača je to ministrstvo; stavba je podobna majhnemu hribčku, brezštevilne sobe se vrste druga za drugo kot kapelice v križevem potu: okoli in okoli hribčka so postavljene, vsaka ima svojo številko, hodiš in hodiš in skoro jim ni konca; truden si, predno dospješ na vrhunec tega hribčka: tam stoji velika dvorana, katere okna gledajo po vsej državi — tam se določa in odloča.

Samoposebi je umevno, da naš Just ni stopil v tisto dvorano. Namestili so ga ob »vznožju hribčka« v eno izmed brezštevilnih sob; prav za prav še soba ni bila to, le hodnik, ki je imel okno obrnjeno na dvorišče; velika miza je stala ob oknu in zraven te mize je sedel Just.

Veliko in šumno mesto, ogromno poslopje, prva služba — vse to je Justa spočetka zmešalo. Ker je bil že po naravi tih, boječ, molčeč in samosvoj, se je prav razveselil, da so mu dali »svoj urad«, kakor ga je on sam med sabo zadovoljno imenoval. Ne bi mu bilo prijetno sedeti kje v tistih sobah, ki so se vrstile druga za drugo, kjer je stala miza ob mizi, zraven pa sedel uradnik, ki bi gotovo z veseljem opazoval njegovo začetniško nerodnost v poslovanju, ga drezal z opazkami in motil z vsakovrstnimi vprašanji. Vse te neprijetne okoliščine so mu bile prihranjene; zato je Just s tem večjim veseljem stopil v novo službo in vzljubil delo iz vse duše, kakor mu je ukazovala njegova zvesta in vdana nprav. Da bi mu bila božja milost naklonjena in bi blagosloвила njegov težki začetek, je šel Just prvi dan, predno je stopil na delo, k maši, izpovedi in obhajilu. Tako je ves čist na duši in na telesu sedel na hodnik k veliki pisalni mizi in pričel z delom.

Že ob početku je z radostjo opazil, da delo, ki so mu ga poverili, ni bilo naporno. Na mizi pred njim so se vsak dan kopičile mape raznovrstnih barv: prinašali so jih tja iz uradov; nanje je moral Just zapisovati številke različnih drugih uradov, ki so se vrstili drug za drugim in kamor jih je moral Just nositi.

V teh mapah so bile listine, popisane z lepo, mnogokrat tudi z okorno pisavo. Bile so prošnje ustanov, društev, mest, občin in tudi posameznih državljanov; prihajale so iz vseh delov široke države; govorile so o milih in velikih potrebah posameznika in skupine.

Po dolgem času poslovanja v svojem uradu na hodniku se je Just včasih v strahu toliko opogumil, da je čital vsebino marsikatere izmed teh prošenj. Žalostne podobe so mu stopale pred oči: nepreskrbljena in bolna deca, brez staršev in brez strehe; pozabljeni ranjenci in invalidi; ubožne in oddaljene vasi, skrite v hribovju in razprostrte na ravnam med smrdečimi malaričnimi mlakužami; polje, uničeno ob povodnji, zlahtni pridelki, od nevihte in toče razbiti, od suše sežgani; razdrta, bolezn in greha polna predmestja; izgubljena in lačna, v brezposelnosti živeča mladina...

V takih trenutkih, po takem čitanju se je Just zamišljen in potr t zagledal skozi okno in pred njegovimi očmi ni več stala lepa domovina z zelenimi planinami, snežnimi gorami in žitnimi polji; otroci niso imeli na licu brezskrbnega smehljaja, odrasli niso poznali ne sreče ne dobrote... izginila so sončna mesta, vasi in pokrajine, in nad vsem je ležala samo megla, skrb in trpljenje.

Iz takih občutkov se je Justu porodilo spoznanje. Ljubezen in natančnost, s katero je dotlej opravljal svoj posel, se je podvojila; tako je začel smatrati svoje delo kot neke vrste poslanstvo. Kolikor sta mu dopuščali boječa nprav in skromno uradniško mesto, se je počasi začel zanimati za reševanje in usodo teh prošenj.

Ko se je bil nekega dne ustavil pri enem izmed neštevilnih uradnikov v neštevilnih sobah, mu kakor običajno položil na mizo nujno prošnjo, se s tople zaupnostjo nagnil in namignil uradniku, naj pospeši prošnjo in jo takoj pošlje v drugi urad — je uradnik le prikimal z glavo in dalje čital komunistično knjigo, ki je ležala v odprti miznici.

Ko je naslednji dan spet prinesel drugo nujno prošnjo in jo priporočil drugemu uradniku, se mu je ta zaupno nasmehnil, pomežiknil z levim očesom, odprl polo papirja

in pokazal Justu pravkar dokončano potnografsko risbo, na kateri je igral važno vlogo ekselencja Muné, minister za socialno politiko. . . Just je zaprl oči; tisto noč je slabo spal in huda sanje so ga mučile.

Pa ni odnehal s svojo nalogo.

Teden pozneje se je pomudil pri drugem uradniku in mu razlagal važnost prošnje, ki mu jo je bil prinesel — uradnik ga je raztreseno poslušal, ker je bil nujno zaposlen: iz barvanega papirja je izrezaval sliko poslanca Tutu v obliki živahnega kozlička. . . Justa je prevzel obup. Ker je že bil v tej sobi, kjer je nekaj dni prej izročil neko drugo važno prošnjo, je postopil še k tistemu uradniku, da bi ga vprašal, če je že odposlal prošnjo, pa je v svoje globoko razočaranje zagledal mapo s prošnjo na mizi. Sama jo je hotel odresti v drugi urad, pa mu jo je uradnik iztrgal iz rok in jo položil na prejšnje mesto z logičnim izgovorom, da njegova pisalna miza ne more ostati prazna, kajti če pride do kontrole, ga lahko vprašajo, kaj on sploh dela. . . Justa je popadla sveta jeza; kar razhudit bi se bil, a se je le vzdržal.

Teden pozneje bi jo bil pa lahko hridko izkupil.

Vrnil se je bil slučajno k uradniku, katerega je videl izrezovati kozlička. Položil mu je na mizo dve mapi s prošnjami in ga pohlevno vprašal, če je že izročil dalje prošnje, ki mu jih je bil prinesel pred tednom. Uradnik je malomarno namignil na lesene police, ki so stale za njim ob zidu, in povedal, da so prošnje «tam». «Kdaj jih pa nislite odposlati naprej? Povedal sem vam, da je stvar nujna.»

«Kadar bo polica polna!» je odgovoril uradnik.

Just se je ozrl — na polici je bilo prostora še za petdeset in več takih map:

«In kdaj mislite, da bo polna?» ga je spet skrbno vprašal Just.

«Čez nekaj mesecev . . . čez pol leta . . . morda čez eno leto», je malomarno odgovoril uradnik in odprl miznico.

«Kaj? . . . čez nekaj mesecev? . . . čez pol leta?! . . . » se je razhudit Just in kri mu je svignila v obraz. «Kaj vam nisem povedal, da je stvar važna? . . . Izredno važna. . . Gre za pomoč petim družinam . . . ljudem, ki jim je zgorela vas! . . . Dajte sem! . . . Dajte sem! . . . » je kričal Just.

Kopica uradnikov ga je obkrožila. Nekdo je hudo zakričal nad njim, da je Justa kar sapo vzel in ga potlačilo k tlem. Zgrozili so se nad njim, češ, da jim gleda pod prste in vohuni; da naj opravlja posel, ki mu je poverjen, in naj se ne vtika v stvari, ki mu ne gredo mar. . . naj se briga za svoje delo. . . drugače ga bodo naznanili in bo še isti dan vržen iz službe na cesto. . . Justa ni šla niti besedica več iz ust. Glédal je razljutene, razkačene, preteče obraze kakor v megli. . . čutil je, kako ga nekdo potiska iz sobe, in znašel se je, da sam ni vedel ne kdaj in kako, spet na hodniku pri svoji mizi. Tam je vse dopoldne premetaval mape in kuhil jezo.

Prepričan je bil, da je ravnal prav in pošteno. Obljubil si je, da jih pojde takoj popoldne naznaniti. Povedal bo, kakšne nesnage in nesramnosti rišejo in kako lenarijo. «Njih pošljejo proč in jih vržejo iz službe . . . njih, ne mene!» je natihoma pretil Just in sam pri sebi mrl nerazumljive besede in groznje.

Ko je pa prišlo popoldne in se je namenil, da pojde in izvrši to, kar si je obljubil, se je ustrašil svojega sklepa kakor najhujšega greha. Vest ga je zapekla in začel si je očitati, da to, kar namerava, ni prav. Namah se je odločil, da raje sam zapusti službo, kakor da bi komu škodil. Ta podzavestna odločitev ga je pomirila. Vendar je komaj čakal, da pride večer in bo doma vse natančno in v miru premislil.

Ali večer mu ni prinesel dozorelih in mirnih misli. Ko je zaspal, so ga obiskale hude sanje. Hodil je po razrušenih, pogorelih vaseh in videl trume lačnih ljudi in slišal jok dece. . . Bolni so iztegovali roke in ga prosili pomoči. . . Just je stokal v snu in rad bi se bil zbudil — pa se je zgodilo, kakor da bi pogledalo nanj milosti polno oko Vsemogočnega. . . sanje so se namah spremenile. Just je sedel pri svoji mizi na hodniku; okno je bilo odprto in kakor da bi ga samo najlepše roznato jutro obiskalo, se je svetloba razlila po vsem hodniku. . . Skozi okno je stopil beli angel; vzel je iz mize pred njim

neizmerno skladnico barvanih map s prošnjami in jih položil Justu na glavo. «Zdaj hodi z menoj», je rekel angel. In Just je ubogal in šel za njim. Nič mista šla skozi brezštevne sobe in urade, pač pa sta stopala po samih zlatih, širokih stopnicah in že sta bila v svetli dvorani, kjer so sedeli sami ministri. Angel je vzel Justu breme z glave, podajal je ministrom prošnje iz map in ti so podpisavali, reševali. ...

*

Justu so se zdele tiste sanje kakor iz neba poslani ukaz.

Ves preživljen je vstal, se oblekel in se napotil spet v urad.

Srd in maščevanje, dvomi in misli, da bi zapustil službo — vse to je izginilo in iz srca je spet žarela sama dobrota, sama usmiljenost in človekoljubje. ... In tudi ves Justov obraz je bil, kakor da ga obzarja božja resnica. «Sam Bog mi je po svojem angelu razodel in me opozoril, naj ostanem v službi, kjer sem, da pomorem ubogim in trpečim. In pomagal jim bom, tudi če bi moral umreti. ... Sam Bog mi ukazuje. ...» je šepetal Just sam sebi, ko je šel v palačo ministrstva.

Sedel je k svoji mizi na hodniku, razvrstil predse mape in začel pisati nanje številke uradov, kamor so bile mape namenjene. Odprl je vsako mapo in pogledal ter prečital, zakaj gre. Odložil jih je že lepo število, a pri eni je zamišljen obstal. Čital je z okorno pisavo napisano prošnjo, naslovljeno na ministrstvo za javna dela. S prav tako okorno pisavo so bili na tej prošnji podpisani pismonoša, tajnik, župan in več vaščanov iz vasi Beta. Podpisani so v prošnji razlagali nad vse žalostno stanje ljudske šole. Poslopje je prastaro in na pol podrto, in šolarjem je pretila nevarnost, da se bo stavba zrušila in jih zasuje. «Občina ne razpolaga s sredstvi, da bi kaj ukrenila», je bilo zapisano v prošnji. «Tudi nima prostorov, kjer bi začasno podučevali šolarje. Zato pa so se vaščani končno odločili, da se obrnejo na samo višje ministrstvo, naj jim pomaga.» Prošnjo je zaključil presunljiv klic: «Na pomoč! Na pomoč!»

Justa so te besede presunile: roke so se mu tresle in zameglile so se mu oči od solz. Potisnil je mapo s prošnjo vred v miznico. Vse dopoldne je bil razburjen in se je nešteto krat pomotil v svojih tako enostavnih poslih. Premišljeval je, kako in kaj naj ukrene s tisto prošnjo. Pravilno bi bilo, da bi jo nesel uradniku v sobo števil. 40 — a Justa je kar groza spreletela, ko se je spomnil, da bo isti uradnik, ki ga je prejšnji dan ostel, porinil prošnjo na polico med druge listine, ki so čakale tam že mesece in mesece na rešitev. Zagledal se je v dolgi križev pot, ki čaka prošnjo: iz sobe števil. 40 pojde v sobo števil. 41; potem v sobo števil. 42 ... 43 ... Just je štel in v glavi se mu je zvrtelo, kakor da bi se tista šola nanj sesula. ... Popoldne je bil nemiren, da še nikoli tako. Nešteto krat je že prečital prošnjo in jo spet zaklenil v miznico. Šele pod večer se mu je zasvetila pravična misel. Spomnil se je na jutranje sanje, na angela, ki ga je vodil po stopnicah ... gor ... gor ... v dvorano do samih ministrov ... Just je pogledal naslov na prošnji; tam je bilo zapisano: Ministrstvo za javna dela. «Zdaj vem, kam moram iti», je vzkliknil na glas. Potisnil je mapo pod pazduho in hitel čez hodnike, jo ubral naravnost po stopnicah gor v dvorano, kjer je sedel čisto sam minister ekselencen Cecé.

(Dalje prih.)

Močnejša kot smrt

Ruski spisal A. K u p r i n, prev. Pavla Hočevar

«Zbogom ...»

«Oh, ne, dragi moj ... Ne reci mi zbogom ... Na svidenje ...»

«Zbogom ...»

«Torej ... nikoli več?»

«Saj sama veš ... Zbogom.»

«Nikoli več?»

Ni vedel, kaj bi odgovoril na to strastno vprašanje. Vesel je bil, da lahko odpotuje in končno vendar prekiné to mučno triletno zvezo, ki mu že preseda, toda nejasno čustvo usmiljenja mu ni dalo, da bi bil krut.

Gledal jo je od zgoraj, s ploščadi: tam spodaj je stala, tako majhna in žalostna, s tako znanim, tužnim licem, v isti davno znani obleki... Spomnil se je aforizma nekega znanega šalivca: »Beg čisto zmaguje v ljubezni.«

Nestrpno je rekel:

«Čemu se neprestano vznemirjaš za eno in isto stvar? Mar nisva oba sprevidela, da je ločitev neizbežna?»

Komaj slišno mu je odgovorila:

«Da. Ti si to želel...»

«Pa ti? Ali nisi pred kratkim privolila? Ali ti ni dovolj ponižanja, ki smo ga vsi trije pretrpeli v tem zakonu?»

Ona molči. Njegove misli nehote primerjajo njen pogled z razumnim in vdanim psom, ki ga je razjarjeni gospodar pravkar pretepel.

Zvonec zopet pozvanja, na kratko, na dolgo, pa zopet utihne, nato se oglasiyo trije počasni, glasni udarci drug za drugim.

On stopi dol, ona si dvigne tančico za poslovilni poljub. Hipoma pa se nečesa spomni in odstopi.

«Dragi moj», zašepeta in težko diha. «Dragi moj... še zadnjo prošnjo...»

«Kaj?»

«Sedaj se bova ločila... Za vedno. Vem, da me nimaš več rad... vendar... podari mi še eno uro... Vidiš — sedaj manjka še četrto do enajstih. Obljubi mi, da se boš nocoj o polnoči spomnil name... Kajne, to ti ne bo težko?»

On se zasmeje.

«Dobro. To mi ne bo prav nič težko. Pa zakaj si to želiš?»

«Mi obljubiš?»

«Da. Obljubim ti. Samo — zakaj me to prosiš?»

«Ali vidiš? Ob istem času, prav isto minuto in sekundo bom jaz mislila nate. Misliha bom z vsem naporom volje, z vso močjo ljubezni. Kako bom vedela? Morda volja ne pozna razdalje — in se bova le videla.»

«Kako čudno govoriš?»

«Ne pozabi, obljudil si mi!...»

«Izpolnil bom. Bodi mirna.»

«Ali boš mislil name, močno, globoko, strastno?»

«Da, da. Zbogom.»

«Na svidenje...»

Sedel je v kupeju in nehote sledil ritmičnemu ropotu koles... Čudno veselo čustvo svobode mu je skoro hipno izginilo iz duše in se umaknilo nepričakovani, medli, neznošni žalosti. Neka skrivnostna sila mu je z neizprosno jasnostjo klicala v spomin najmanjše in najneznatnejše podrobnosti tega romana, ki se je pravkar dokončal, ko je z olajšanjem prečital njegovo zadnjo stran. Kako to, da mu ne gresta iz misli tisti dve čudni vrstici velikega pesnika:

Čim dalje ti žalost nad časi minulimi traja,

tem večja nje moč — prav kot pri vinu — postaja.

Bilo je okoli polnoči.

Ritem koles, miganje rdeče zavese na svetilki in nervozni signali lokomotive so ga motili, da ni mogel zaspati... Njegova misel pa se je čimdalje bolj vztrajno vračala k žalostni, mali, davno znani, zapuščeni ženi. Sedaj bi ta ponosni, svobodoljubni človek dal tudi svoj ponos in svojo svobodo, da bi mogel vsaj za trenutek videti svojo zapuščeno ženo. Nenadoma odpre oči, kakor da bi se prebudil iz trenutne dremavice — pred seboj zagleda njo, sedečo na divanu, pokrito s platnenim pregrinjalom... Nič mu ne govori, le oči njene gledajo z neskončno ljubeznijo in molčečim očitanjem.

«Kdo si? Kaj delaš tukaj?» zakriči in skoči s sedeža. Ona pa žalostno povese glavo in naglo izgine, kakor da se je razpršila v predjutranjo meglo.

Drugi dan je izvedel, da se je zastrupila, ko se je odpeljal iz mesta.

Viničarka

Anica Černež

Navkreber med trte se vzpenja
s težko motiko na ramu,
z majhnim otrokom ob roki
in z manjšim pod sreem,
ki od napora trepeče.
(O, saj bi se trepetalo
od sreče!)

Tako se ji delo začenja.
Tako se je davno nekje
njeno življenje začelo.
Tako se ji dnevi vrstijo,
ko se ji v delu, skrbi
in v trplji ljubezni otroci rodijo.

Ni stara in tudi mlada ni.
V zemljo je zakopala
mladost in moči,
v trto, ki raste od nje
in drugim rodi.
Zdaj je kot trta jeseni:
sključena, vsa izsušena,
komaj še mati in žena.

Nedelje so drobni spomini
iz pratike. V njej so rdeči svetniki.
Spomini vidijo mater
v molitvi, ne ob motiki.
Vidijo tudi očeta:
viničarja, ki so mu v praznik
rokavi zravnani,
lasje počesani in suknja zapeta . . .

V nedeljah se spušča v dolino
z majhnim otrokom ob roki
in z drugim pod srcem:
po vero, po moč, po kapljo utehe
za bolečino.

Po maši se vzpenja
tiha in trudna navkreber.
Tako se ji svetla nedelja konča,
tako se ji teden začenja.

Hrvatske žene, na katere smo ponosni

Angela Vodž

Znano je, da ima bratski hrvatski narod zelo lepo razvito kmetско gibanje «Hrvatski seljački pokret». V okviru tega gibanja imajo Hrvatje razne ustanove, katerih velika prednost je, da jih vodijo kmetje sami, da sami odločajo o potrebah in koristih v teh ustanovah organiziranih skupin. V tem je velika prednost pred takimi organizacijami, ki so jih vzeli v zakup zgolj ljudje, ki so šolani za vse kaj drugega kot za vodstvo kmečkega pokreta. Na eni strani se taki samostojni kmetje izognejo izkoriščevalcem, na drugi strani je pa samostojno delo in odločanje o lastnih koristih zelo potrebno ter omogoča, da se človek dokoplje do primerne izobrazbe, do lastne presoje ter do poguma, ki mu omogoča neprisiljeno nastopati v javnosti, pa do logičnega izražanja lastnih misli. «Hrvatski seljački pokret» je dal zato že mnogo mož iz svojih vrst, ki morejo povsem samostojno voditi svojo zajednico. Da, še več. Nedavno je bila prireditelj, na kateri so nastopili sami kmetjski pisatelji samouki, med katerimi je pač najbolj znan kmetjski pisatelj *M. Miškina*.

Prav tako kakor možje, se pa v hrvatskem kmetjskem gibanju uveljavljajo tudi žene. Tudi pri nas je znana zadruga «Gospodarska sloga», ki ima povsod tudi ženska poverjenišva, kjer samostojno delujejo. Članice te organizacije. Naloga ženskih poverjeništev je, vzbujati v ženi smisel za javno delo ter jo poučiti o vsem, kar je potrebno ženi kot gospodinji in materi ter kot članici hrvatskega naroda in človeške družbe. To dosega s primernim programom: z gospodinjstvi šolami in tečaji, z zboljševanjem higijene v lastnem domu in na vasi, v ta namen se prirejšajo tudi higijenski tečaji, dalje z urejevanjem vrtov in zboljševanjem gospodinjstev, z gojenjem domače obrti, pri čemer se polaga pažnja na čim boljše izdelavo z olajševalnimi sredstvi, z ožjim sodelovanjem sole in doma, kar naj omogoča boljše vzgojo otrok, ter z izboljševanjem ženinęga položaja na vasi v vsakem pogledu. Hrvatski ženi je taka izobrazba tudi potrebna, saj kaže statistika, da je v savski banovini 65.000 gospodarstev, ki jih uprav-

ljajo žene, kar pomeni, da upravlja žena vsako peto gospodarstvo.

Tudi med hrvatskimi kmetjskimi ženami je več takih, ki so se kljub temu, da jim ni dajal nitič pobude, dvignile nad povprečne kmetice ter so stopile v vodilne vrste svojih sester. Med temi je najbolj znana *Mara Matočec*, kmetjska književnica in govornica. Ona ne predava, ona govori. Njene besede niso lepo razporejene — toda vsi jo poslušajo brez diha. Kajti njene besede so neizmaličena resnica o vasi, o kmetjski ženi, o njenem trpljenju, pa tudi o njenem hrepenjenju po lepšem in boljšem življenju. Zahteva svetlobe — izobrazbe in kruha — kajti od tega je odvisno boljše življenje kmetjske žene. Kakor je videti, ni bila visoko izobražena zagrebska intelektualka, ki je zahtevala *baj nepismenosti hrvatske žene*, marveč so bile to žene iz vasi. Tako je Mara Matočec in druge njene vrstnice. Ona je bila tista, ki je prepotovala Podravje, Dalmacijo, Liko ter Bosno in Hercegovino in se je povsod približala svojim sestrām, pogledala do dna v njihovo bedo, pa sprejela vase njihove besede: «Poučite nas, da si bomo lepše uredile življenje». Zato pa govori Mara mestnim izobraženkam: «Prostrana je naša domovina, prostrano je polje dela v njej. A tu naj vsak dela, vsak po svojem znanju in sposobnosti. Tisti, ki so hodili v šolo, naj narodu vrnejo ono, kar so sami pridobili v šoli. Vas in mesto morata korakati skupaj!»

Ali Mara Matočec ni edina propagatorica kmetjske prosvete. Po njeni poti stopajo še druge žene, od katerih je posebno zanimiva *Marija Zmrič* iz Bračunice v Dalmaciji. Kot mala deklica je ostala zgodaj sama brez očeta in matere. Takrat, to je bilo pred svetovno vojno — je bila v njeni vasi nekaj nezasišanežga že sama misel, da bi se tudi ženska učila brati in pisati. To so smatrali za sramoto. Toda kljub temu je Marija z zavistjo v srcu poslušala svojega strica, ko je bral iz svetega pisma in drugih knjig. Skrivaj je vedno sledila bratu, ki se je učil iz početnice. Kadar je mogla, mu je skrivaj vzela knjigo, pa poskušala toliko časa, da je

šlo. Tudi pisati se je hotela naučiti. Ker si pa ni upala prositi brata, da bi ji posodil tablico in črtalo, je zarisavala črke v kame-nje. Ko se je poročila, se niti svojemu možu ni upala povedati, da zna brati in pisati. Šele leta 1926. ko je sama napisala in po-slala prošnjo za amnestijo svojega moža in drugih kmetov, je odkrila vsej vasi, da zna

čitati in pisati. Potem je naučila več deklet iz vasi ter svojega moža in še devet drugih kmetov čitati in pisati. Sedaj pa uči petero otrok — poleg obilega dela, ki ga mora opravljati kot kmečka gospodinja.

Tako preproste kmetske žene same odstra-njajo predsodke ter utirajo prosveti pot v vas.

Lady Aberdeenove ni več

Pavla Hočevar

22. aprila popoldne so v Aberdeenu, sli-koviti pokrajini severne Škotske, položili v rodbinsko grobnico 83letno ženo, ki so jo v duhu spremljale na zadnji poti žene po vseh prestolnicah sveta. Tudi naša Jugoslo-vanska ženska zveza je imela prav ob uri pogreba v Beogradu žalno svečanost v spo-min svoje drage prijateljice Lady Aberdee-nove, dolgoletne predsednice MŽZ.

Življenjska pot te žene je bila dolga, raz-gibana, polna dela, ljubezni, notranje sklad-nosti in uspeha. Osebné bede, razočaranj, borb ji življenje ni vsiljevalo; njeno pojmo-vanje socialnih in drugih nalog je izviralo iz čutečega srca, velike duše in jasnega raz-uma. Bila je med onimi redkimi poedinci, katerih veličina se ni razvijala ob neizpros-nosti lastnega trpljenja, marveč sredi naj-večje družinske sreče, skladnosti in življenj-skega blagostanja. Kot hčerka ugledne in napredne aristokratske družine je imela vse pogoje za dobro telesno in duhovno uspe-vanje. Že njena mati je bila žena z visoko kulturo in razvitim smislom za socialno in politično življenje ter je hčerko zgodaj na-vdušila za nove liberalne ideje. Prav tako je tudi oče, napreden politik, blagodejno vplival na duševno rast mladega dekleta ter jo je kmalu uvedel v krog najodličnejših britanskih državnikov. Ko se je poročila z lordom Aberdeenom, je prinesla v zakon vse sposobnosti za srečno in skladno življe-nje z možem politikom. Njuna ljubezen je imela — kakor pri Masaryku, Leninu, Rooseveltu — duhovni temelj, zato sta drug ob drugem rastle, se bodrila in pod-pirala ter po težkih moževih političnih in ideoloških borbah dosegala končne uspehe. Kakor je bila lady Aberdeen najboljša po-litična sodelavka možu, guvernerju Canade in podkralju Irske, tako je bil lord Aber-

deen največji zaščitnik feminističnega po-kreta svoje žene, predsednice MŽZ.

Ko je lord Aberdeen prevzel podkraljev-sko oblast nad Irsko, je takoj začel uvajati razne reforme, ker je spoznal, da je hre-penjenje te dežele po svobodi in neodvisnosti upravičeno in da se morajo čimprej popra-viti krivice, katere je moral socialno zane-marjeni in gospodarsko izmозgani irski na-rod prenašati celo stoletje. Aberdeenova sta skupno sestavljala načrte in navodila za ustanavljanje bolnišnic in dečjih igrišč, za pospeševanje domače industrije in poljedel-stva, za pobijanje tuberkuloze in podobno. Slično delo sta vršila tudi v Canadi in dobo Aberdeenove oblasti v obeh deželah je zgo-dovina podčrtala z velikim priznanjem.

Ko je leta 1893. kmalu po ustanovitvi Mednarodne ženske zveze, lady Aberdeen prevzela predsedstvo te organizacije, je bilo delo šele v početnem razvoju, Aberdeenova je bila med prvimi, ki so zastopali načelo, da pripada ženi primerno mesto v življenju človeške družbe. Koliko vztrajnosti, zmiož-nosti in vere v zmago je zahtevalo to novo prizadevanje, da se žene vseh narodnosti, razredov, plemen in ver združijo v borbi za boljšo usodo sveta, za vesoljni mir in so-cialno pravičnost! Leta 1926. sta Aberdee-nova skupno objavila knjigo z naslovom «Midva». V spominih, ki se nanašajo na skupno delo in na zasluge lorda Aberdeena za mednarodni ženski pokret, je lady Aber-deen zapisala tudi tele besede: «Lord Aber-deen se je tega dela vedno udeleževal z vso vnemo in v kolikor sem jaz mogla kaj storiti za Zvezo, mi je bilo možno le zato, ker sem vedno našla pri njem popolno zanimanje za stvar in sem se v najtežjih situacijah lahko zanašala na njegov nasvet!» Ali se ne sliši ta ugotovitev kakor priznanje velikega Ma-

saryka svoji ženi: «... pomagala mi je v političnih bojih in v vsem mojem političnem delu. Le med vojno, v inozemstvu, sem moral delati brez nje, toda vedel sem, da delam sporazumno z njo.» (Iz «Pogovorov» s Karlom Čapkem.)

Lord Aberdeen je spremljal svojo ženo na mednarodna ženska zborovanja in je kot gost prisostvoval razpravam, ki jih je vodila lady Aberdeen v Londonu, Canadi, Parizu, Zedinjenih državah, na Irskem in Škotskem.

Njuno zakonsko in roditeljsko življenje je bilo prav tako slika najlepše harmonije. «Ob njegovi strani sem bila najsrečnejša žena na svetu», je rekla o možu, s katerim je živela 56 let. Dobra poznavalka te vzorne družine je zapisala ob njegovi smrti: «Najbolj vzvišena nad vsem in nad vsakim pa mi je bila lady Aberdeen. Od prvega dne do konca življenja je bila ona zanj najlepša in najboljša med vsemi ženami in ni ji našel primere. Kadar je govoril o njej, je izgovarjal besede, ki so se glasile kakor Visoka pesem.»

V tako skladnem sodelovanju je potekalo življenje lady Aberdeenov do moževe smrti in še dalje prav do njenega odhoda iz življenja, prav do zadnjega leta, ki nosi častljivo starostno številko 85. Kaj pomeni lady Aberdeen v razvoju Mednarodne ženske zveze, v razmahu dela, v prizadevanju za boljše življenje otroka, delavke, za dostojanstvo žene, za svetovni mir in druga vprašanja, ki tvorijo vsebino številnih komisij in zborovanj te ogromne ženske zveze, je znano sleherni naši družvenici, zlasti oni, ki je pred dobrimi leti videla to ženo na kongresu v Dubrovniku, ko je cele dneve in še cele večere vodila ogromni zborovalni aparat. Ta velika žena, ki je prepotovala vse strani sveta, da je mogla spoznati žensko delo na licu mesta, se je s posebno prisrčnostjo zanimala tudi za jugoslovansko ženo in njeno domovino. Kakor da bi bilo to njeno zanimanje že kar zakoreninjeno v njeni ožji domovini! Saj ni šlo v svetovni vojni v nobeno vojujočo se državo toliko prostovoljnih škotskih zdravnikov, zdravnic in bolniškega strežništva kakor na naša bojišča. Ko sem bila lani na Mednarodnem ženskem kongresu v Edinburgu, sem doživela tako prisrčne dokaze zanimanja in ljubezni do naših pokrajin, do dobrega slo-

vesa naših ljudi, pa dokaze njihove skrbi za našo usodo, da bi težko verjela, če bi mi kdo drugi to pripovedoval. Tudi 83letna lady Aberdeen me je iznenadila s svojim zanimanjem za nas. Ko smo se kongresistke sprehajale po prekrasnem parku starinskega gradu Marije Stuartke in si razodevale krivice in bolečine časa, je stopila predme doma: «Vendar sem našla Jugoslovanko. Moja mama lady Aberdeen vam sporoča, da bi ji bilo jako drago, če bi si tudi vi želeli kratkega pogovora z njo.» Kako ganljivo me je potem sprejela, me spraševala o znanih naših društvenih delavkah, obujala spomine na Dubrovnik, me spraševala to in ono o Bledu, kjer je tudi bila pred leti na zborovanju, ter izročila najprisrčnejše pozdrave naši lepi deželi, najtoplejše želje za napredek naše žene in blagor našega otroka.

85 let — ne samo skrajna doba človeškega dela ampak tudi človeškega življenja. In vendar je ob smrti te starice na tisoče žen po vsem svetu obstalo spričo pretresljive vesti: saj to ni mogoče! Lady Aberdeen, ki je 36 let vodila Mednarodno žensko zvezo, in je lansko leto v juliju tako živo sodelovala na kongresu v Edinburgu, prisostvovala vsem sejам, večernim zborovanjem, vsem sprejemom in zletom, povsod pred radiem improvizirala debatne, otvoritvene ali slavnostne govore — ta žena, da je že umrla? Lady Aberdeen — ali ni še lani pisal škotski list «O delavnosti lady Aberdeenov» in objavil program dela, ki ga je izvršila v tednu pred predlanskim božičem:

«V ponedeljek je predsedovala zborovanju v Aberdeenu, v torek popoldne je prisostvovala sejам aberdeenske sekcije Brit. ženske zveze, zvečer istega dne je govorila na zborovanju «Liberalnega društva» v Aberdeenu. V sredo je rano odpotovala v Edinburg, kjer je otvorila razstavo. Nato se je odpeljala v Glasgow k seji, kjer so razpravljali o mirovnem paviljonu na državni razstavi. Še isto noč je odpotovala v Dublin; na morju je bil grozen vihar, ki je marsikateremu izkušenemu potniku vzel moči za delo, naši lady ne, kajti že v četrtek in petek so jo slišali govoriti na velikem zborovanju za novo zdravstveno ustanovo. V petek ponoči je zopet odpotovala z vlakom v Glasgow. Eno uro po prihodu v Aberdeen je zopet govorila na odru v zborovalni dvorani na

priveditvi »Društva za Zvezo narodov«. — In ta žena, da je res mrla?!

Ma, ki stojimo v vrstah njenih sodelavk in ki smo pod njenimi gesli stopile iz ozkega okvira svoje domovine v 40 milijonsko ar-

mado žen, borečih se za pravice in svobodo vsakega človeškega bitja in vsakega naroda pod soncem, kličemo ob njenem odhodu iz življenja: slava njenemu spominu, njenemu delu, njeni duševni veličini!

Francoske žene za dvig rojstev v Franciji

Zlata Pirnat

Ze koncem 19. stoletja se je v vsej zapadni Evropi pokazalo naglo padanje rojstev. Zlasti so bile prizadete štiri velike zapadne sile: Anglija, Francija, Nemčija in Italija. Najbolj porazne posledice tega dejstva so se kazale v Nemčiji in Franciji, v Franciji še bolj, ker ima bogato plodno zemljo, ki nudi dovolj prehrane za dvakrat več prebivalstva, kot ga ima. Anglija na svojih otokih ni toliko prizadeta, docim sta Nemčija in Italija v fašističnem sistemu delno in začasno rešili to vprašanje. Francija se kot demokratska in liberalna država ne more posluževati enakih sredstev. Izbrala je drugo pot: materialna pomoč družinskim očetom v obliki rodbinskih dokladov, v olajšavi davkov, ugodnosti pri stanovanju itd. Toda te mere so se pokazale nezadostne, deloma zato, ker ne zajemajo vsega prebivalstva, marveč le delavce v industriji in trgovini, deloma pa zaradi miselnosti sodobnega človeka. Pred kratkim je bilo v parlamentu zopet sproženo vprašanje rojstev. Nekateri poslanci so predlagali najstrožje kazni za splav, smrtno kazen za onega, ki ga pomaga izvršiti, in do smrtno robijo za ženo, ki splavi. Predlog seveda ni bil sprejet, vendar je vzbudil živahno gibanje v krogu francoskih žena, ki so zbrale naslednje očitke in postavile sledeče predloge glede vprašanja rojstev:

1.) Francoski zakonodajci očitajo, da je v pogledu rodbinskih dokladov in zaščite matere in otroka zelo zamotana in nepregledna. Praviijo, da se še strokovnjaki težko znajdejo med vsemi zakoni, dekreti, okrožnicami, dodatnimi paragrafi itd., za preproste žene pa je to sploh nemogoče. Ker pa ne poznajo svojih pravic, so pogosto oškodovane še v tistem, kar jim zakon nudi.

Zato predlagajo novi enotni zakon za pospeševanje rojstev in zaščito družine, matere in otroka.

2.) Najizdatnejša pomoč staršem so že

imenovane rodbinske doklade, ki se visajo sorazmerno s številom otrok v rodbini. Za očeta s 4 otroki dosega doklad že 45% celoletne plače. K temu pa še pridejo olajšave pri stanovanju, pri davkih, vojaščini, pri kulturnih prireditvah, pri zdravljenju itd.

Vendar uživa vse te dobrine le delavski stan. Delavski stan je najrodovitnejši v Franciji, povprečno je v vsaki družini 4 do 5 otrok. Francoske žene zahtevajo, da se vse te ugodnosti raztegnejo na vse stanovalce francoskega prebivalstva, zlasti pa na kmečki in tako zvani srednji stan. Ta poslednji je tudi v Franciji danes najbolj zanemarjen. To je stan majhnih obrtnikov, majhnih trgovcev, zlasti uradnikov in nekaterih svobodnih poklicev. Ta stan, ki je bil nekoč jedro naroda, je danes resnično obubožal. Njegova beda pa je tembolj pereča, ker jo zaradi moralnih predsodkov skriva in si prav zaradi predsodkov najtežje pomaga.

3.) Francoske žene so pripravljene sprejeti drakonske predloge nekega poslanca, ki je v parlamentu zahteval smrtno kazen za izvršitelja splava in doživljenjsko robijo za ženo, ki splavi, toda pod pogojem, da so enako kaznovani moški, ki zapustijo svoje zakonske ali nezakonske žene, ki z njimi in otroki slabo ravnajo.

Ob tej priliki so se povsod dvigali ogorčeni protesti, da so vsi poskusi usmerjeni le v dvig rojstev, in da se komaj na drugo in tretje mesto postavlja zaščita mater in zaščita že rojenih otrok. »Res je čudno,« praviijo žene v svoji resoluciji, »da naše parlamentarce bolj briga komaj zaplojeni zarodek kot živi otrok.

4.) Francoske žene zahtevajo popolno enakopravnost nezakonskih mater in otrok z zakonskimi. Praviijo, da je število teh letno 4 milijon na 42 milijonov prebivalcev in jim mora vlada posvetiti vso pozornost.

5.) Žene govore tudi o vprašanjih prosti-

tucije in spolnih bolezni, ki letno pogubljajo najmanj 20.000 otrok v 6. in 7. mesecu materine nosečnosti, dejansko pa še veliko več. Zahtevajo *odpravo reglementacije*, ki na njih sramoto nosi naslov «francoski sistem», in *strog nadzor ter drakonske kazni za trgovce z belimi sužnjami*.

6.) Nadalje so žene sprožile vprašanje o brezvestnosti zdravnikov, ki prav pogosto in po nepotrebnem spravijo žene pod operacijski nož, čeprav vedo, da bo žena nerodovitna za vse življenje. V svoji resoluciji navajajo statistike takih operacij, ki resnično presegajo povprečno 50% primerov, ki so po mnenju strokovnjakov bili nepotrebni. — Zaradi tega zahtevajo, da se reformira zdravniški sistem po vzoru Švedske in Norveške. *Zdravnik po tem sistemu dobi plačilo*

le, če ozdravi pacienta. Pravijo, da daje ta sistem čudovite uspehe.

7.) Za izvedbo vseh teh predlogov zahtevajo francoske žene *ministristvo za materinstvo*. Po njihovem mnenju so vse te posledice možne le zato, ker vse zakone ustvarjajo le moški, ki ne morejo razumeti bistva vprašanja; so površni in hočejo najhitrejša zenska doživljanja spraviti pod paragrafe. Žene zahtevajo, da država prepusti rešitev tega vprašanja njim in jim da na razpolago vse možnosti za izpopolnitev njih predlogov. Edino le žene kot matere se lahko iskreno zavamejo za napredek bodočega rodu in njegovih življenjskih koristi.

To zahtevajo francoske žene. Ali velja to le zanje?

Pisma iz Sarajeva

Milica Miron

I. Vsakdanje življenje in njegove težave

Ce se ne oizramo na romantiko in lepoto zunanje strani Sarajeva in pogledamo malo globlje za rešetke skozi zaprta vrata v življenje muslimanov, vidimo, da se tu skriva revščina, propadanje, kolektivno osiromašenje onega dela našega naroda, ki je bil nekoč bogat, močan in ki je imel posebne pravice med vsemi drugorci. Danes je ta element obubožal in se vse bolj umika iz središča Sarajeva, gor na raztrgane in strme hregove, kakor da bi bežal pred novim življenjem, ki mu je tuje.

Male hišice iz nežgane opeke rastejo čez noč iz tal po pobočjih okoliških planin in so varno zavetje in zadnja opora sarajevskim revežem. Tu pri nas se zidajo hiše brez posebnega premišljevanja in računanja. Soba in kuhinja, vse v minijaturi in «mirna Bosna». Vse gre hitro in gladko. Kaj to, če ostanejo stene nekaj let neometane, če je streha kar tako za silo nataknjena, da se vidi skozi podstrešje, glavno je, da je krov nad glavo. Pri nas je tudi «otvaranje dučana» kaj priprosta stvar. Kak kilogram «halve», kupček najnavadnejših pisanih sladkorčkov, velik zaboj in «gotov posao». Če pa ni drugače, zadeneš dučan — prodajalno — na glavo in greš v pravi smislu te besede s trebuhom za kruhom. Na tak

način se pri nas mnoga, na videz težka vprašanja rešujejo iz dneva v dan.

Muslimanski živelj tvori v Sarajevu čisto svoje mestne četrti «mahale». Tu se razvija še vedno ono staro življenje, ki pa je izgubilo nekdanjo pestrost in stari sijaj. Ta sloj muslimanov živi v veliki večini le za skorjo kruha in ne hlasta za višjim načinom življenja, kaj šele za pridobitvami kulture. Umevno je, da uničujejo take okoliščine njegove najboljše sile. Sicer se pa v splošnem tudi muslimanski izobraženci ne udeležujejo v večjem številu tako zvanega kulturnega življenja in njegovih oblik. Tako ne boste na primer, na slikarskih razstavah, na koncertih in predavanjih videli muslimanov, kvečjemu kakega poedinega. Tudi v gledališče naši muslimani še ne hodijo. Toliko, da bi tvorili večje število rednih obiskovalcev. Šele v zadnjih 3–4 letih se opazajo med drugim stalnim gledališkim občinstvom. Muslimanska žena ni razgibana in se ne udeležuje kot javna delavka v različnih društvih v raznimi cilji. Res je, da tudi muslimanka deluje v nekaterih društvih skupaj z našimi ženami, ali vendar se to žene najrajši družijo med seboj v svojih čisto muslimanskih organizacijah. Naša muslimanka še ni pristopila k javnemu,

društvenemu delu v taki meri, da bi ustrezalo odstotku muslimanskega prebivalstva, ki tvori dve tretjini sarajevskega meščanstva.

Tudi moški delujejo večinoma v svojih, čisto muslimanskih društev, predvsem v «Gajretu» in «Urdanici». Cilj teh društev je zelo lep in raznovrsten, ali največjo pažnjo posvečujejo omladini in njeni prosveti. Druga muslimanska društva z raznimi svrhama so manjša, med njimi je poleg planinskih in sportskih nekaj čisto ženskih.

Vendar to ne pomeni, da muslimani ne bi imeli smisla za družabnost in javno delo. Ne, le razvit še ni ta smisel v širjem kulturnem pomenu na širji osnovi ter še ni prodrl v vse sloje naroda, saj danes skoro nikjer še ne prestopa ozkih mej kulturno-verskega območja muslimanov. Umljivo je, da mora tako pojmovanje imeti svoje vzroke. Življenje muslimanke je bilo dosedaj omejeno na zaprti domači krog, pa so zato bili tudi moški bolj oddaljeni od javnega življenja, od kulturnega udejstvovanja. Sledovi suženjstva muslimanske žene se kažejo tudi drugje in so prinesli muslimanskemu življu in vsemu narodu dosti škode, posebno glede kulture in napredka. Posledice zaostalosti in obubožanja vsi ostali prebivalci Sarajeva bridko občutimo. Kako naj mesto cvete in se razvija, če je velik odstotek prebivalstva teko reven, da mu ni treba niti davka plačevati, ali je pa celo odvisen od javne dobrosrčnosti?!

Naši mestni reveži izhajajo večinoma iz muslimanskih družin največ naših «bezpri-zornih», maloletnikov in nedoraslih otrok, ki prosijo po mestu, so tudi muslimani, ki nosijo posledice osiromašenja že na svojih šibkih otroških plečih. Te posledice so posebno občutne po mestih, večjih in manjših, in so neizogibne, saj ni temu nihče kriv, najmanj pa oni sami, ki niso imeli prilike, da bi se usposobili za današnje trdo življenje, ki se razvija v znaku borbe in medsebojnega kosanja vseh moči, telesnih in duševnih.

Žalostna posledica tega propadanja je tudi prostituiranje žena in deklet iz revnih slojev. Nepravilno in brezsrčno bi bilo, če bi jih brez premisleka obsodili. Pomisliti moramo samo eno: kako naj žena danes živi, če ne zna niti pisati in brati? Čeprav je

meščanka, se vendar ni naučila ničesar in je še vedno «slepa kod očiju». Ročno delo, ki ga zelo slabo plačujejo, seveda ne more zadostovati, da bi se izboljšalo njeno težko gospodarsko stanje. Prav po tem žalostnem položaju naše muslimanke lahko sprevidimo, kako velike važnosti je vloga, ki jo ima žena v našem javnem življenju. Zaostalost muslimanske žene ima še drugo težko posledico: otroci ne morejo dobiti prave domače vzgoje. Matere, ki so odtrgane od javnega življenja, nimajo stika s stvarnostjo. Seveda je tudi muslimanka dobra mati in ima vse dobre strani kakor druge žene, še celo bolj razvito čustvo srčne kulture, ker je po svojem pojmovanju pristno človeška, toda vsa nesreča je v tem, da te vrline ne zna obrniti sebi v prid, ker ne pozna sodobnih zahtev in pogledov na svet. Predvsem ji manjka smisel za organizacijo in iniciativnost. Radi tega propada mnogo vrednot, zato izkoriščajo muslimansko ženo in dekleto, ki je skoraj povsod najslabše plačana delavka, bodisi po tvornicah ali drugih privatnih podjetjih. Mučenice so tudi one neštene deklice in žene, ki so ostale doma in se skušajo preživljati z ročnim delom. Prekrasne vezenine, ob katerih prebije vezilja dneve in noči, plačujejo po sramotno nizkih cenah, da jih pozneje drago prodajajo.

Muslimanka se sploh težko prilagodi vsemu, kar je moderno, ker je nazadnjaška do skrajnosti. Rajše uporablja najbolj mučne in fine tehnike ter veže s tanko nitko na najtanjšo tkanino, prozorni «bez» ali etamin, kakor da bi delala na debelo platno z volno in sploh z grobim materialom. To je pač tradicija. «Haremski vez» t. j. muslimanski, se baš po finem materialu od nekdaj razlikuje od kmetskega veza. Originalne «kerice», čipke, ki jih izdeluje naša muslimanka s tenko iglo za šivanje, so tako nežne in prozorne kakor pena in seveda zelo zamudne. Tudi te «kere» ali «kerice» niso mrtve. Fantazija žene jim je nadela najrazličnejše oblike in zelo ljubka imena, ki imajo dostikrat tudi simboličen pomen.

Človeka zaboli srce, ko gleda vse to: množice sposobnih, umetniško nadarjenih in tudi pridnih vezilj, med katerimi so mnoge prave umetnice, tako slabo životarijo in propadajo! Njih življenjski način je več kot

skromen: hrana, obleka, obutev, stanovanje, vse je slabo in nezadostno. Pri tem so cene vsem najvažnejšim življenjskim potrebščinam nesorazmerno visoke. Naravno je, da tako

stanje izpodkopava življenjsko odpornost in zdravje. Ni čudno, da je jetika česti gost v onih na videz idiličnih hišicah, ki dajejo našemu mestu zanimivi orientalski pečat.

Umetnost

Bara Remec, Tine Gorjup, Nora Lavrin

V Jakopičevem paviljonu je razstavila trojica umetnikov: akademska slikarica Bara Remčeva, Tine Gorjup in Angležinja Nora Lavrinova.

Bara Remčeva je imela 27 oljnatih slik in 21 risb v tušu. Poznamo jo iz mnogih razstav iz zadnje dobe. Pri prvem vtisu, ki ga napravi njena umetnost na gledalca, bi človek sodil, da je njen značaj v slikanju moški ali kreпки, bodisi v tehniki, barvi ali izdelavi. Toda čim bolj se poglobljamo v njena izoblikovana čustva, čim dalje primerjamo njena dela med seboj ali z drugimi, tem bolj ugajajo in tem globlji je njih vtis. Vsebinska njene umetnosti se polagoma odpira našemu gledanju. Kljub raznovrstni vsebini ima vsa njena umetnost enoten značaj. Toda ta značaj se izraža včasih umerjeno, na drugem mestu pa viharno, močno izrazito. Tako vidimo pokrajine, ki učinkujejo prijetno po svojih mehkih in finih barvah ter zelo spominjajo na Van Goghove. Pri drugih slikah pa imamo vtis, da je umetnica položila vanje vso silo v barvi in potezi in da s to silo izraža ves doživljaj pri svojem ustvarjanju. Njena tehnika je preprosta. Slikarica se ne izgublja v malenkostih, temveč poudarja le glavni značaj ter ga ne ruši z izdelavo podrobnosti. Ravno tako dela tudi portret in ostalo figuralijo. Slike poudarjajo značaj osebe, četudi ostane oblika preprosta. V pokrajini smo videli, da je izrazil barvni učinek, pri upodabljanju človeka pa njegov značaj. Iz tega vzroka si lahko razlagamo njeno živahnost barv v prvem primeru (barvni ekspresionizem) in njeno umetnost v portretu ali figuraliji, ki slika in riše človeka v njegovem značaju tako, kakor ga vidi. Da slikarica obenem izvrstno obvlada tudi tehniko, razvidimo zlasti na njenih tihožitjih. Bara Remčeva je učenka profesorja Beciča, dovršila je akademijo v Zagrebu.

Tine Gorjup je razstavil 24 oljnatih slik in 27 risb. Znan je z razstav v Jakopičevem

paviljonu. Že pri prvem pogledu na njegovo umetnost zapazimo, da spominjajo barve in izdelava na solidno in natančno izdelane umotvore velikih mojstrov preteklih stoletij. Tine Gorjup je združil to znanje z umetniškimi pridobitvami sodobnosti. Zato so njegove slike umerjene v barvi in risbi in učinkujejo dopadljivo že na nepoznavalce umetnosti. Zelo dobro obvlada vaje barve, t. j. vrednost svetlih in temnih tonov v slikarstvu. Risbe v kredni in tušu so izdelane virtuožno in skrbno. Tine Gorjup je učenec prof. Babiča ter je kakor Remčeva dovršil umet. akademijo v Zagrebu.

Tretji umetnik, ki je istočasno razstavljal v Jakopičevem paviljonu, je Angležinja *Nora Lavrin*. Razstavila je 22 ujedank, 20 akvarelov in 2 risbi. Redko se zgodi, da se oglasi pri nas gost z daljnega severa. Umetnost Lavrinove je značilna za umetnost njene dežele, ki se razvija tradicionalno s svojstvi naroda. Nora Lavrinova je mnogo potovala, kar nam dokazujejo njene slike iz Dalmacije, iz Slovenije in iz Španije ali Pirencejev. Mnogo je tudi razstavljala. Na izreden in nenavaden način pojmuje in upodablja mesta ob Jadrani in v Sloveniji. V njeni izpeljavi leži mnogo fantazije, pravljisko-pesniške vrste. V vsaki sliki je nerazdružno podan kraj z ozadjem tako, da tvori obojno celoto ter zanimivo, dovršeno kompozicijo. Iz njenih slik razvidimo solidnost slikarstva angleške moderne umetnosti. V naravnem, realističnem načinu so risani portreti Meška in Cankarja ali oseb njene domovine, večinoma v načinu ujedanke ali suhe igle. Njeni akvareli so podani v preprosti tehniki, bodisi kot kolorirana risba ali pa v običajni tehniki z efekti svetlih in temnih mas oziroma objektov.

Razstava v Jakopičevem paviljonu je bila prav dobro obiskana, kar dokazuje, da je bila z umetniškega stališča zelo zanimiva.

E. Piščančeva

*

O českých filmech

Za narod je neprecenljivega pomena, če ima svojo filmsko proizvodnjo, seve, če je ta v službi ideje, ki naj ves narod vodi k lepšemu, boljšemu in srečnejšemu življenju. Mislim, da še vedno ne računamo dovolj z ogromnim vplivom filma, ki mu podlega na milijone kino-obiskovalcev, posebej še z vplivom, ki ga ima film na mladino. Res je, da je film za tiskom prva sila na svetu in se ga zato vsak dan v večji meri poslužujejo politiki, trgovci in umetniki.

Čehi imajo svojo filmsko proizvodnjo. Samo v Pragi so štirje filmski ateljeji in okoli 100 kino-dvoran. Ptenajsti marec in dogodki po njem so vtisnili svoj neizogibni negativni pečat tudi tej strani češkega kulturnega in industrijsko produktivnega življenja. Zato moremo pod naslovom »o českých filmech« govoriti le o bistvenih lastnostih češkega filma, ki jih je kazal do tega dne in ki so ga ločile od drugih, na primer nemških filmov, ter o svojevrstnem stilu, ki ga bodo češki filmski umetniki (filmatr) morda zmogli ohraniti po marčnih dogodkih.

Česka filmska umetnost je rasla ob ruski in francoski. Vpliv ruskega filma opazamo predvsem v tehničnem načinu prikazovanja drobnih strani življenja in dogodkov, v plastični fotografiji, ki skuša izrabi prednost filmskega sveta pred odrskim tako, da podrobno predloči gledalcu gibanje ali predmet. Češke filme vseh vrst odlikuje prav tako kot ruske neminljiva, neutrudna režiserjeva ljubezen do pokrajine: reka s cvetočimi bregovi, tolmun z lokvanji, pomladanski travnik, mlado žito v vetru, križ ob kolovozu in drugi pomembni motivi, ki jih stalno srečujemo v českých filmech.

Velika odlika in posebnost českých filmov je ljubezen do narodnih šeg, do običajev in vseh folklornih usudlin in pa skrb režiserjev, da ohranijo v fotografiji in spremljanju glasi vse to tradicionalno bogastvo narodnih noš, vzenin, pesmi in plesov. To ni l'art pour l'artistična poteza ali navada čeških režiserjev, marveč njih najosnovnejša in najbolj organska potreba. Soliden temelj je to, na katerega more poedin narod uspešno graditi mlado umetnost dvajsetega veka.

More jo razviti iz korenin, od preprostih oblik, od kmečke drame, prepletene z narodno pesnitjo in plesom, mimo zgodovinske narodne zgodbe do meščanske psihološke drame in težke tragedije. Zal, moramo to naravno razvojno pot zasledovati v svetovni filmski proizvodnji le pri ruskem in češkem filmu. Film s takimi odlikami pomenja filmsko umetnino, ki je zrasla iz narodovega življenja, je zato najbolj človeška in resnična ter predstavlja na svetovnem filmskem trgu kulturni dogodek. Tako je nedvomno velika vrednost češkega filma prav v tem pravilnem dojemanju filmske umetnosti, v tem, da skušajo češki filmski umetniki v fotografiji, glasu in besedi kazati narodovo samobitost, jo ohranjati, podoživljati in vračati narodu.

Podrobnejše razčlenjevanje češkega filmskega ustvarjanja bi nam poleg oblikovane sorodnosti z ruskim filmom pokazalo tudi svojevrstno vsebinsko podobnost s francoskim filmom. Francozi so nedosegljivi mojstri, kadar prikazujejo drobne, subtilne človeške odnose, ki se dotikajo najglobljih in najbolj prosojnih plasti človekove duše. Tudi v českých filmech nas mnogokrat prese- neča ta notranja podobnost s francoskim načinom obdelave problema.

Filme češke proizvodnje moremo porazdeliti v glavnem v več skupin. V prvo bi spadali tisti filmi, ki prikazujejo življenje češkega kmeta, probleme malega človeka, z vsemi podrobnimi otenki in s pripadajočo folklorno vsebino (n. pr. Hordubalovi, Maryša, Pater Vojtech, Pastorka), ki rastejo iz večnih človeških strasti, pa vendar nosijo pri vsakem narodu svojo posebno noto.

Druga je skupina takih filmov, ki obdelavajo psihološko vzgojne probleme (n. pr. Ekstaza, Matura, Nocturno, Reka). Ti filmi so nedvomno na svetovni višini.

Posebno vrzel izpolnjujejo filmi, ki so posneti po novelah in romanih znanih pisateljev in klasikov (n. pr. Ignjata Hermannova) z ljubimi romantičnimi zgodbami, kjer trdosrčni, bogati oče podleže mladi, vztrajni ljubezni.

Svojestveni značaj kažejo češki zabavni, komični filmi, izmed katerih poznamo pri nas najboljše filme Vlaste Buriana. Sem spa-

dajo n. pr. tudi filmi »Jarka in Vera« po Kučerovi zgodbi, Zakov, »Sofa, zaklad življenja«, »Slavko, ne daj se«, »Gospa Moralka hodi po cestah«. Ti filmi obravnavajo aktualna družbene predsodke (n. pr. proti športu) ali pa v neprisiženi parodistični obliki obravnavajo pereče vzgojne, politične ali gospodarske probleme (n. pr. zaposlitev poročenih žena). Ta vrsta češke filmske proizvodnje ne predstavlja nikakršne filmske klasike, marveč ima svoj veliki pomen v tem, da kot ogledalo prikazuje češkemu človeku njegov lastni, vsakdanji obraz. To so filmi, ki jih v številnejših ustvarjajo kar čez noč z namenom, da z domačimi filmi izpolnijo čim več repertoarja in so po tej strani bolj trgovske kot umetniške stvaritve. Mimo vsega omenjenega pa imajo ti filmi ogromno vrednost pred podobnimi nemškimi skrupali in ameriško plažo, saj v njih govorijo igralci Čehom češko.

To so v glavnem skupine čeških filmov, od katerih pa zadnji dve vrsti le poredko srečujemo na svetovnem trgu. Čehi imajo namreč strog kriterij pri izbiranju svojih filmov za uvozništvo, pa tudi doma izvajajo zlasti za mladino strogo cenzuro. Češka filmska proizvodnja tako dosledno vzgaja svoje občinstvo.

Po marčnih dogodkih je težko soditi o bodočih smereh češkega filma: »Izenačenje« tiska je sledilo »izenacevanje« češke filmske proizvodnje. Fazizma umetnost ne zanima, češki umetniški, narodni film, ka-

kršen je bil do marca; pa je nedvomno nasproten nemškimi interesom. Še pred okupacijo so češki časopisi redno poročali o filmih, ki se izdelujejo. Med temi bi bil v prihodnji sezoni med najpomembnejšimi film o Veri Ruhaševi, ki bi ga snemali po noveli B. Benešove. Novelo je priredil E. F. Burian in je doživela v njegovem gledališču okrog 200 predstav. Lirična zgodba dvanaesletnice, je z vsemi subtilnimi psihološkimi odtenki in estetsko visoko ubrana nudila čudovit umetniški užitek. E. F. Burian naj bi delo s svojimi igralci režiral tudi za film.

Ustaljena, pravilna in živa smer češkega filmskega ustvarjanja se bo nedvomno morala boriti z velikimi težavami. Izkazalo se bo kmalu, če bo zmagała Vera Ruhaševa ali filmi berlinskih kvalitete z naslovi: Trije podoficerji, Trinajst mož in en top. Štirje možje in ena prisega. *Kristina Vrhnovec*

*

Razstavo slovenske ženske umetnosti priredita na letošnjem velesojmu v Ljubljani Splošno žensko društvo in Zveza gospodinj. Neumorne društvenice so zbrale bogate zbirke narodnih noš in vezenin slovenskih narodov v najrazličnejših tehnikah in najprejstnejši uporabi od priproste čipke do razkošnega nakita na obleki in cerkvenih plaščih in prtovih. Razstava bo tudi pokazala ogromni napredek domače ženske obrti v Jugoslaviji, uporabo narodnih motivov v moderni oblačilni stroki in izkoriščanje modernih oblik v izdelkih domače obrti.

Javni dogodki, ki morajo zanimati tudi žene

Doma:

Vse kaže, da smo bili v pričakovanju sporazuma med predstavnikom hrvatskega naroda in beograjske vlade nekoliko preveč optimisti, kajti kakor vidimo, sporazum še do danes ni podpisan. Nekateri politiki pravijo, da še ni vse izgubljeno, in mi vsi, ki se zavedamo, kako usodno bi utegnili postati razbitje pogajanj za nas vse, iskreno želimo, da bi se vendar našla možnost, ki bi zadovoljila obe strani, tako Hrvatke kakor tudi Srbe. Čim bi dosegli Hrvatje povoljno ureditev svoje zemlje, tedaj bi bilo samo po sebi rešeno tudi slovensko vprašanje, zaenkrat vsaj v toliko, kolikor nas je v mejah naše

države. *Kaj zahtevajo Hrvatje?* Radičevski list »Seljački dom« je v kratkih besedah takole označil hrvatske zahteve: Določen del ozemlja, kjer prebivajo Hrvatje, kompetenco, to je moč, ki jo ho imela domača oblast na tistem delu ozemlja, ter jamstva. Težkoče so nastale prav glede vprašanja meja hrv. ozemlja, kajti v mnogih krajih prebivajo tako Hrvatje kakor Srbi, in eni kakor drugi smatrajo dotične kraje za svoje. Kako se bo to vprašanje rešilo? »Nova Rijec«, glasilo hrv. dem. stranke, katero izvrstno ureja Večeslav Vildér, ki je vseskozi posredoval med Hrvatsko seljačko stranko ter združenjo opozicijo, je nedavno zapisala tele besede:

«V Beogradu se sprašujejo nepoučeni: a kaj hočejo Hrvati? A v Zagrebu: kaj delajo Srbi, kaj ne vidijo...? A mi, ki smo posvečeni v vse, kar se dela, moremo smelo reči, da bi *narod*, oni široki sloji tako Srbov kakor Hrvatov, pa naj žive v katerem kraju že, če bi se mu v vseh vprašanjih omogočilo svobodno razpravljanje, plebiscitarno odločil v 24 urah in tako odobrili sporazum.» Da bi nas bridki zgled naših severnih bratov vendar izmodril!

Mladina se zaveda resnosti časa. Beograjska akademska mladina je izdala poziv narodu, kjer ga roti, da pusti ob strani vse, kar ga razdvaja; ter se združi v obrambo koristi naroda in države. V proglasu kliče na borbo za obvarovanje državne in narodne neodvisnosti ter za nedotakljivost državnih meja. Prav tako se hoče boriti proti duhu brezbriznosti in malodušja; ki hromi odporno silo množic. Zato pozivlje mladino vseh vrst in vseh prepričanj, da se z združenimi silami posveti narodno obrombnemu in vzgojnemu delu širokih množic. Apelira na vse činitelje državnega in javnega življenja, da se v interesu obrambne sile države rešijo vsa notranja vprašanja čim prej in na način, ki bo zagotovil popolno slogo, svobodo in enakopravnost vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. — Ta poziv je podpisalo 22 organizacij in društev. Pomen takega razpoloženja je tem večji, ker v Beogradu na univerzi študira okrog 16.000 mladih ljudi, ki so napredni v najboljšem smislu besede. Velika večina je organizirana v najrazličnejših društvih, toda to je ne moti, da ne bi v vprašanjih, ki koristijo skupnosti, korakala skupno.

Naši slovenski akademiki se v tem pogledu, žal, razlikujejo od njih. Sicer je res, da so tudi oni ustvarili v isti namen *narodni blok*, kjer so bile združene vse akad. sile, toda že po kratkem času so iz njega izstopili katoliški akademiki, ostali pa so v njem vsi demokratski, nacionalni in del katoliških akademikov, ki si upajo misliti samostojno in ki se zavedajo svoje odgovornosti pred zgodovino.

Akademski narodno obrambni svet so osnovala sledeča akademska društva: «Dobroberdob», ak. podružnica Ciril Metodove

družbe, Jadranska straža in Branibor. Pristopajo še druga akademska društva.

Delo za jugoslovansko-bolgarsko zbliznanje. Pripravlja se *razstava jugoslovanske knjige v Sofiji*. — Sredi maja so prišli v Jugoslavijo *bolgarski akademiki*, ki so obiskali tudi Ljubljano, kjer so jih Slovenci navdušeno sprejeli. Ob tej priliki so se udeležili tudi občnega zbora jugoslovansko-bolgarske lige v Ljubljani. Občni zbor je pomenjal veličastno manifestacijo za zbliznanje Jugoslavije in Bolgarije.

Važna obletnica. Letos slavi Francija in z njo tudi druge, na demokratičnih načelih temelječe države *150-letnico francoske revolucije*, ki pomenja nedvomno enega največjih in najvažnejših dogodkov v svetovni zgodovini. Takrat je francoski narod položil temelje novemu družabnemu redu ter začel rušiti tisočletne spone, ki so oklepale vse, kar ni izhajalo iz vrst plemstva. V znamenju gesla: enakost, bratstvo, svoboda, se je začelo spreminjati javno življenje, tako da so dobili državljani ne glede na stan, poklic in veroizpoved enake pravice. Ponekod, kakor v Franciji, se je to vršilo bolj hitro, drugod postopoma. Pridobitve francoske revolucije so važne *tudi za naš narod*, saj vemo, da je v tisti dobi zasedel Napoleon, ki je izšel iz francoske revolucije, znaten del naše zemlje in ustvaril Ilirsko kraljestvo. O tej dobi piše slovenski znanstvenik Ivan Prijatelj takole: «Francosko nadvladje na Slovenskem je bilo — kakor je bilo kratkotrajno — ogromnega pomena v narodno kulturnem življenju Slovencev. Pomenjalo je naravnost prebuditel slovenskega naroda (v osebah najboljših predstavitev seveda) iz dolgotrajnega spanja.» Predvsem je bila ta doba važna za šolstvo v slovenskih krajih, ki je takrat prvič dobilo slovensko lice.

Nemško gospodarstvo v Jugoslaviji. Naša država ima mnogo rudnin, ki so potrebne zlasti za vojno industrijo, pa tudi mnogo drugega prirodnega bogastva. Zato iščejo razne države, zlasti Nemčija, z Jugoslavijo gospodarskih stikov. Zadnji čas sta ustanovili dve najmočnejši nemški podjetji, to je Krupp, podjetje za vojno industr., ter I. G. Farben, koncern za kemično industrijo, novo delniško družbo, ki naj bi se bavila

predvsem z izkoriščanjem rudnikov v Jugoslaviji in z izvozom naših rudnin in kovin v Nemčijo. Razen tega naj se zviša udeležba nemškega kapitala tudi v ostalih industrijskih panogah, kjer znaša že sedaj 18,7% vsega tujega kapitala, vloženega v našo industrijo.

Cerkvi so bila vrnjena njena veleposestva, katere ji je vzel cesar Jožef II. Celotna posest znaša 27.041 ha ter jo cenijo na 150 do 200 milijonov dinarjev, ki daje letno približno 2 milijona dinarjev.

V Ljubljani so odkrili spomenik enemu najboljših sloven. mož, dr. Šlajmerju. Bil je sloveč zdravnik in operater, a še važnejše je, da je bil zelo veliko vreden tudi kot človek, ki je s svojim znanjem storil zlasti revežem neskončno veliko dobrega. Med balkansko vojno je šel zdraviti srbske ranjence.

Prečernovo rojstno hišo, ki jo je odkupila slovenska šolska mladina, je dne 21. maja prevzela banovina v svoje varstvo. Prevzem je bil združen s posebno slovesnostjo.

Prehodno otroško zavetišče v stari cukrarni. Vsako leto opazamo po naših ulicah več razcapanih, bledoličnih otrok, ki nam ponujajo cvetje ali prosijo denar, da si bodo kupili kruha. Na socialnem odseku policije bi lahko izvedeli marsikaj o teh otrocih, ki jih pogosto starši sami pošiljajo na ulico beračit, ker nimajo kruha, da bi jim ga dali, ali pa se jim zdi to najlažji način preživljanja.

Mestna občina je hotela poskrbeti zdaj tudi za te «bezprizorne» in jim je dala urediti v stari cukrarni nekakšne vrste prehodno zavetišče. Zavetišče je bilo otvoreno 4. maja na zelo svečan način, ob navzočnosti številnih zastopnikov socialnih ustanov in uradov. Otvoril ga je g. župan dr. Adlešič, ki je ob tej priliki izčrpno poročal o načrtih, ki jih ima mestna občina ravno glede socialnega skrbstva. Ustanova, kakršno smo dobili s tem domom, je bila pereča potreba v Ljubljani in ima zdaj že nad deset majhnih gostačev, ki so jih čudna pota usode pripeljala v belo Ljubljano. Otroci bodo lahko le nekaj časa prebili v zavetišču, potem jim bodo skušali najti prostora v kakem zavodu ali jih bodo dali dobrim rednikom. Poskrbeli bodo, da se otroci nauče kakršnega koli

koristnega dela in se jim ne bo treba potikati po svetu.

Zavetišče se nahaja v prejšnji veliki dvorani cukrarne, ki je prezidana v dnevno sobo, kapelico, spalnico za dečke in spalnico za deklice ter dve sobi za vzgojiteljice (sestre sv. križa). Dom je namenjen v prvi vrsti zunanjim otrokom, ki pridejo v Ljubljano in se potepajo po ulicah, in ne vedo ne kod ne kam. Naj bi iz tega skromnega začetka zrastle čimprej trdno pribežališče ubogih otrok, ki niso sami krivi, svojega težkega položaja v življenju.

Saj je misel doma dobra in nam je bilo tako zavetje nujno potrebno. Opremljeno je zavetišče s prijazno mislijo na otroke — zastori in cvetlice na oknih in otroške slike na steni očitno skušajo privabiti vtis doma (boljšega doma najbrže, kakor so ga ti otroci vajeni) in ne zavoda. Nesrečna je le izbira prostora. Stara cukrarna, v kateri so umirali nekateri naši najboljši pesniki, je prastara, kamnita zgradba s silno debelimi zidovi in silno majhnimi okni. Dovolj značilno je že, da je morala ob otvoritvi, maja meseca ob petih popoldne, goreti električna luč. Pozimi bo najbrže gorela ves dan. Spalnica za šest otrok ima samo eno majhno okno. Radi verjamemo, da je tudi ta rešitev boljša kot nobena in mogoče res trenutno ni bilo mogoče narediti nič boljšega. Nikakor pa ne smemo te rešitve «Prehodnega zavetišča» smatrati za končnoveljavno. Mestna občina ljubljanska bo morala slej ko prej misliti na to, da čim prej dobi sredstva, da zgradi v te svrhe novo, moderno, zahtevam zdravstva in higijene odgovarjajočo stavbo, ki bo tudi nudila prostora res vsem potrebnim otrokom.

«Protialkoholna liga» je nastala l. 1937. v prepričanju nekaterih naših najboljših strokovnjakov in javnih delavcev, da je alkohol največji sovražnik našega naroda, da pa so bile stare metode propagande zgrešene in je treba začeti znova — predvsem s stvarnimi znanstvenimi raziskovanji. Na letošnjem zborovanju je evgenik dr. Škerlj dokazal, da ima alkoholizem staršev pogubne posledice za potomce, kar se izkazuje v sorazmerno večjem številu duševno in moralno manjvrednih otrok alkoholiziranih staršev, pri čemur ni toliko važno, ali se kateri od staršev od časa do časa močno napije,

temveč je bolj škodljivo trajno in redno, čeprav bolj zmerno, pijančevanje. Dr. Ivo Pirč, ravnatelj higienskega zavoda in predsednik Lige, je zahteval predvsem skrb za boljše prehrano naših otrok; v vinorodnih krajih otroci pogosto pijejo vino, ker mleka nimajo; povrhu pa alkohol na slabo hranjeno telo mnogo huje vpliva. Zahteval je ustanovitev šolskih očitoma sploh otroških kuhinj v vseh revnih vinorodnih krajih. Prof. Gogola je govoril o vzgojnih problemih naših otrok alkoholiziranih staršev, ki imajo doma le slabe vzglede in nič opore, morajo imeti šolska vzgoja še poseben vpliv. Govoril je zahteval, da morajo biti učitelji za vinorodne kraje izbrani po posebni psihološki usposobljenosti in posebej pripravljeni za borbo proti alkoholu. Dr. Maklečev je predaval o obstoječih zakonih z oziroma alkoholizem in zahteval nekatere izpopolnitve: treba je dvigniti starostno mejo, pod katero je zvajanje v uživanje alkohola kaznivo, prepovedati se morajo alkoholne pijače na vseh šolskih, športnih, plesnih itd. prireditvah; zavzeti se je treba z večjo vnemo za odvajanje pijančevanja itd. G. Jagodič, tajnik Lige, je govoril o organizaciji zaštite otrok pred alkoholizmom. Opiral se je pri tem na anketo, ki jo je lani izvedel, o razširjenosti uživanja alkoholnih pijač med otroki; ki je kazala prav obupne razmere: 47% mater pije med nosečnostjo, tako da je otrok že v materinem telesu okužen; v vinorodnih krajih dobre tri četrtine otrok redno uživa alkohol, med 14—18 letom je abstinentov le 12% itd. Zahteval je pouk za starše še pred zakonom, posebno na kmetih, smotno organizacijo higienskega pouka po zdravnikih, babicah, učiteljih na deželi in smotno poučevanje otrok v šoli o škodljivosti alkohola.

V debati je pač najbolje govorila učiteljica ga. Čučkova, ki je govorila o lastnih skušnjah, kako je s požrtvovalno skrbjo za boljše prehrano odvadila svoj razred pijančevanja. Omenila in priporočila je tudi grozdno akcijo «Zveze gospodinj».

Predavatelji so povdarjali, da Ligi pri njenem prevažnem delu manjka denarja. Ravno pri tej borbi proti našemu najhujšemu sovražniku res ne sme manjkati sredstev in zato z veseljem pozdravljamo vest, da bo banovina v tekočem proračunskem

letu dala večje vsote na razpolago. Ligi želimo veliko uspeha.

G. G.

Po svetu:

Zmanjepolitični položaj Jugoslavije je med strateško najvažnejšimi in najzanimivejšimi problemi za vse mednarodne kroge. Jugoslavija pomenja za zunanje države pot na Balkan. Blok, katerega bi se pridružila brez pridržka, to je v vojaškem, gospodarskem in političnem pogledu, bi lahko z njeno pomočjo vsaj posredno ali tudi neposredno zagospodaril vsem državam na jugu in jugovzhodu. Zato je razumljivo, da našo državo srabijo od vseh strani. To nam potrjujejo tudi potovanja naših državljanov v sosednje države: zunanji minister Cincar Marković je potoval v Benetke, kjer se je sestal z italijanskim zunanjim ministrom grofom Ciano, bil je pa tudi v Berlinu. Prav tako je bil povabljen v obe državi knez namestnik Pavle, katerega so sprejemali z velikimi častmi. O teh dveh obiskih pravi «Slovenec»: «Ta obiska sta dokazala, da Jugoslavija ni na nikogar obešena, ampak da je prežeta od velike in iskrene težnje po miru. Vendar pa je tudi pripravljena, da se bo borila, če bi se kdo dotaknil njene svobode ali njenega državnega ozemlja.»

Za vse balkanske države bi bilo najbolje jamstvo močna in enotna balkanska zveza. Od te pa se čedalje bolj oddaljuje Bolgarija, ki se pridruži zvezi le pod pogojem, da se ji vrne njene meje iz leta 1913, to se pravi, da ji vrne Rumunija Dobružo. Grčija pa del ozemlja, ki je potrebno, da dobi Bolgarija svoboden dostop do Egejskega morja. V poučenih krogih so imenja, da je Bolgarija postavila vse te zahteve v sedanjem trenutku na nasvet Italije in Nemčije; ker naj bi bolgarske težnje zavlačevalno vplivale na razvoj angleške politike, ki si na Balkanu prizadeva, da bi dobila strnjene blok prijateljskih držav.

Za oba bloka držav, ki si stojijo v današnjem, za enkrat še nekrvavem metežu nasproti, je brezpogojne važnosti tudi Rumunija. Tudi ona bi se hotela zavarovati pred prevelikim prijateljstvom nekaterih veselih, zato pošilja svojega zunanjega ministra Gasenca na diplomatske razgovore k vsem veselim; bil je že v Londonu in Parizu, Rimu in Berlinu. Male države se zavedajo,

da so varne le, v sistemu kolektivne varnosti, toda le, če vodi vse povezane države enaka volja do medsebojne pomoči. Da se pri tem ni na nikogar zanašati, nam je pa najboljši dokaz Češka, ki je tako drago plačala zaupanje svojim velikim pokroviteljcam. Zato se je treba zavedati, da je *najboljša varnost lastna moč, lastna oborožena armada, zaupanje vase ter neprestana pripravljenost.*

Med velesilami pa se nadaljuje tekma v oboroževanju — samo Anglija izda za oboroževanje vsak dan pol milijarde dinarjev — ter v sklepanju medsebojnih pogodb na eni in v snubljenju malih držav na drugi strani. Naše bralke se spominjajo na Hitlerjev govor, v katerem je odklonil Rooseveltov predlog za mir in organizacijo gospodarskega sodelovanja. V tem govoru pa je kot odgovor na angleško politiko, ki jo on imenuje »poizkus obkoljevanja«*» odpovedal angleško-nemški pomorski sporazum iz leta 1935. Obenem pa je odpovedal nenapadalno pogodbo Poljski, ki jo je sklenil s Pilsudskim leta 1934., a je bila šele pred nekaj meseci podaljšana do leta 1944. To pogodbo je Hitler odpovedal Poljski, ker je sklenila pogodbo z Anglijo in Francijo. Posledica tega je bila, da je Poljska, ki je dolga leta vodila germanofilsko politiko, stopila z Nemčijo v povsem nove odnose, ki so se po Hitlerjevem govoru zelo zaosttrili. Nemčija je čedalje ostreje postavljala svoje zahteve Poljski, ki bi morala Nemčiji odstopiti starodavno slovansko mesto Gdansk, dovoliti čez poljski koridor cestno in železniško zvezo Nemčije z Vzhodno Prusijo ter urediti vparšanje nemške manjšine. Poljska je pristala — v smislu javnega govora svojega zunanjega ministra Becka — na pogajanja o teh vprašanjih, zlasti glede svobodnega mesta Gdanska, ki je po svetovni prišel pod protektorat Društva narodov. Nemčija ga hoče v svojo oblast, Poljska pa zahteva, da obdrži mesto mednarodni značaj. Nemčija svojo mejo ob Poljski mrzlično utrjuje.*

Bloku demokratskih držav, v katerem je prevzela, kakor znano, iniciativo Anglija, se je posrečilo skleniti pogodbo s Turčijo in tako se je uresničila važna zamisel vojaške trozveze med Anglijo, Francijo in Turčijo,

ki varuje vzhodni del Sredozemskega morja in južno Evropo pred napadom. Ta zveza se smatra kot velik *diplomatični uspeh Anglije*, ki bo služil ohranitvi miru — če je to še mogoče. Manj ugodno za mirovne velesile pa potekajo *pogajanja s Sovjetsko Rusijo*. Anglija se sicer za ta sporazum trudi, toda ne more se sporazumeti z Rusijo glede obojestranskih pogojev. Rusija se zaveda, da bi morala v primeru, ko bi bila napadena Poljska ali Rumunija ali katerakoli sosednja država, za obrambo največ žrtvovati; kljub temu pa se Anglija in Francija izogibljeta, da bi dali enake garancije, kakor jih sami zahtevata od Rusije. Rusija zahteva ostvaritev enotne fronte na podlagi medsebojne pomoči med štirimi velesilami Anglijo, Francijo, Poljsko in Rusijo, toda edino le na podlagi *medsebojne pomoči nasproti napadalcem*. Ta pogodba pa mora biti popolnoma jasna in odkrita in obveznosti za vse pogodbenice enake. Angleška vlada pa zastopa sališče, da naj Rusija takoj priskoči na pomoč, če se Anglija in Francija zapleta v vojno zaradi svojih garancij Rumuniji in Poljski, nasprotno pa bi obe omenjeni državi ne priskočili na pomoč, če bi se Rusija zapletla v vojno. Tako bi se morala Rusija sama braniti, če bi bila napadena, dočim bi ona nudila pomoč vsem trem. S temi nesoglasji je nedvomno v zvezi tudi *odstop dolgoletnega komisarja az. zun. zadeve Litvinova*, na čegar mesto je bil imenovan *Potemkin*, ki pa si prav tako kakor prej Litvinov prizadeva da bi se ustvaril zadovoljiv sporazum med demokratičnimi velesilami. V Parizu skušajo posredovati med Anglijo in Rusijo in upajo, da bodo pogajanja v kratkem zadovoljivo končana.

Totalitarne države spričo teh prizadevanj demokratskih držav seveda ne drže križem rok. Skušajo pridobiti predvsem male države ter se tesneje povezati med seboj. Posledica te težnje je *italijansko-nemška zavezniška pogodba*, ki je bila podpisana dne 22. maja ter vsebuje med drugim za vsako obeh podpisnic obveznost, da pomaga takoj drugi, ki se zaplete v vojaški konflikt, ter da nobena od obeh ne more skleniti posebnega miru, ne da bi druga pristala na to.

Naši bratje in sestre za mejami:

Prošnja koroškim materam. «Mātere! Ostanite junakinje v boju za svetinje naše materne besede in slovenske narodne zavesti. Gorje rodu, ki bi zataval v temo narodne nezavednosti in ki bi izgubil ljubezen do naroda. Mātere! Vam izročamo mali, ubogi,

prestrašeni, morda bojazljivi rod, da ga sprejmete v svoje materinsko okrilje in zaščito. Naj bo, slovenske matere, ves naš slovenski rod na Koroškem, samo eno: Vas otrok! Od Vas naj se še naprej uči, kar je: tako materinsko svetega, nezlomljivega.» Tako je zapisal «Koroški Slovenec» ob materinskem dnevu v dneh ljudskega štetja.

Naše žene pri delu

Ljubljansko «Kolo žen zadrugark» je na prvem običnem zboru, ki ga je imelo že po nekaj mesecih obstoja, pokazalo članstvu in javnosti svojo veliko upravičenost. Saj je glavni namen društva prizadevanje za boljše življenjske pogoje družini. Ker so odbornice na zadrugnem polju šele novinke, so s hvaležnostjo sprejemale nasvete in pomoč izkušenih odborikov drugih ustanov. Nabavljalne zadruge drž. usl., Nabavljalne zadruge usl. drž. žel., Saveza nabavljalnih zadrug v Beogradu in Sloge. «Kolo» je imelo že v tej kratki poslovni dobi dvoje predavanj in poučni zlet v programu za bodoče delo pa ima tudi predavanja za mladino, da si bo polagoma vzgojilo naraščaj zadrugarjev in zadrugarik. Praznovalo bo tudi vsako leto zadrugni dan. Društvo uspešno sodeluje z mariborskim krožkom zadrugark. Članice dobivajo brezplačno «Zadrugarja» in imajo v njem tudi svoje rubrike. Naš ženski in narodni pokret je dobil v «Kolu zadrugark» dragocenega sodelavca. Saj je bilo iz vseh poročil, pozdravov in govorov moških in ženskih predstavnikov zadrugništva razvidno, kako se vsi zavedajo naloge, ki jo ima žena za družino in narod ne samo v domači hiši nego tudi v javnosti. Sodelovanje «Kola» z banovinsko žensko zvezo pri prireditvi «Za našo družino» in pri narodno-obrambnem delu, pa sprejem žen v upravo «Nabavljalne zadruge drž. usl.» kaže, da celokupni zadrugni pokret pravilno pojmuje sposobnosti in odgovornost žene. Kako pravilne so bile besede saveznega zadrugnega revizorja: «Zadrugni pokret ni samo gospodarski temveč

tudi, socialni pokret, ki ima namen doseči enakopravnost ljudi, enakopravnost med ženo in možem v delu za družino in narod.»

Občni zbor Jugosl. ženske zveze, sekcije za dravsko banovino bo 18. junija v Ljubljani. Poleg poročil, ki bodo pričala o razgibanem delu te naše najvažnejše ženske organizacije, bo na sporedu tudi zelo zanimivo predavanje. Zborovanja se bodo udeležile tudi zastopnice savske sekcije, kar bo dalo našemu zborovanju še večji pomen. Letošnji občni zbor bo pravi tabor našega ženstva, zato opozarjamo nanj ne samo Ljubljank, temveč tudi vse one žene na deželi, ki se danes zanimajo za žensko delo in imajo možnost, da pridejo tisti dan v Ljubljano.

Materinski dan so tudi letos praznovala naša ženska društva z nabitno akcijo za potrebne matere v svojih krajih in za matere po vaseh v narodno ogroženih predelih naše ožje domovine. Odsek učiteljic je poslal najpotrebnejšim materam opremo za dojenčke in male otroke. Tudi dravska sekcija Jugosl. ženske zveze je praznovala letošnji materinski dan v znamenju narodno-obrambnega pokreta — z globoko zajetim predavanjem prof. Dore Vodnikove.

T. K. d. «Atena» bo imela na Ljubljanskem velesejnu svoj paviljon, kjer bo prodajala knjige svoje založbe, kakor tudi družabne igre, ki jih je sama založila in ki so našle v javnosti laskav odmev. Pri tej priliki bo tudi sprejemala prijave naročil za izdajo zbranih del Zofke Kvedrovc, katere druga knjiga bo v kratkem izšla.

Po ženskem svetu

Bolgarsko leposlovno nagrado za leto 1938. je med drugimi dobila tudi pisateljica Evdokija Obriješkova za dramo «In odpusti nam naše grehe».

Obvezno pripravo za materinstvo, gospodinjstvo in državljansko zavest zahteva Bolgarska ženska zveza, ki je poslala vladi predlog, naj uvede obvezne tečaje imenovanih predmetov za vsako dekle, ki je izpolnilo 14 let.

Dom za mlade delavke je ustanovilo Žensko mladinsko krščansko društvo v najbolj izraziti delavski četrti Sofije. Občina je določila znatno podporo.

Pravni položaj gospodinskih pomočnic je začela urejevati tudi bolgarska vlada. V to svrho je ustanovila posebno komisijo, v katero je povabila tudi Bolgarsko žensko zvezo.

Petdesetletnica sofijske univerze, ki so jo svečano proslavili minuli mesec, je dala listu «Vestnik na ženata» povod za objavo zanimivih podatkov o ženskem visokošolskem študiju na Bolgarskem. Poedine Bolgarke so študirale univerzo že v oni dobi, ko je bil narod še pod turskim suženjstvom. L. 1879. je dovršila v Petrogradu medicinsko fakulteto dr. Tata Vjenkova, ki se je kot prva bolgarska zdravnica takoj posvetila zdravstveni službi v Bolgariji. Sofijska univerza, ki je bila ustanovljena l. 1888., je odprla vrata ženam že l. 1895., kar je bil uspeh večletne ženske borbe. Do letos je doseglo vseučiliško diplomo na bolgarski univerzi 42.503 slušateljev, med temi 10.651 ženskih, torej četa četrtina celokupnega števila. Največ žen je študiralo zgodovino in jezikoslovje, potem fiziko, matematiko in pravo. Na drugih fakultetah je število žen nižje, ker so jim odprte le pod omejenimi pogoji.

Ruska akademija znanosti je imenovala za svoje članice prof. Lino Šternovo, ravnateljico zavoda za fiziološka raziskavanja v Moskvi. To akademijo je ustanovil že Peter Veliki in steje doslej 136 članov. Šternova je bila nekdanja profesorica za fiziologijo in kemijo v Ženevi.

Spomenik francoskim materam so odkrili lanske jesen v Parizu. Ob tej priliki je Francoska ženska zveza izdala proglas, v ka-

terem poudarja zahteve po volilni pravici in obenem pozdravlja vse plemenite može, ki hočejo počastiti francosko mater. V odkritju novega spomenika pa vidi le izraz platonične ljubezni, celo roganje francoski materi, ker jo na eni strani povzdigujejo, na drugi pa ji odrekajo državljanske pravice, ki jih ima vsak moški brez ozira na sposobnosti.

Nov ženski izum. Ameriški časopisi so obširno poročali o uspehu znane znanstvenice, katere je izumila steklo, ki propušta 99% svetlobnih žarkov. Dosedanje steklo jih je propuščalo kvečjemu 92%. Novi izum ima velik pomen v optični industriji.

Moderna Egipčanka. Egipčanska ženska zveza ima velike zasluge za odpravo ferdže (tentice, ki so jo nekoč nosile vse muslimanske žene in ki je naše muslimanke še danes ne morejo odložiti). One Egipčanke, ki izvršujejo iste poklice kakor moški — zdravnice, živinozdravnice, odvetnice, profesorice — morajo hoditi v javnost z odkritim obrazom kakor moški. Temu napredku naj sledi tudi kmetice in delavke — pravi Egipčanska ženska zveza. Nedavno so postavili v Cairu spomenik «Prerojenje Egipta», ki predstavlja mlado lepo kmetico, ko meče od sebe tančico, simbol suženjstva.

Pri otvoritvi svetovne razstave v New Yorku je predsednik Roosevelt izjavil med drugim: «Zedinjene države tvorijo popolnoma homogeno ljudstvo, združeno v skupnem smotru, ki hoče ustvariti čim več blaginje kolikor mogoče velikemu številu državljanov, zedinjenih v želji, da bi napredovali po isti poti, ki vodi k čim večjemu razvoju naravnih bogastev in k še ogromnejšemu razvoju izobrazbe in vzgoje moža in žene».

Mehikanske žene dobe volilno pravico. Večina držav ameriške republike Mehika se je izrekla za žensko volilno pravico. Treba samo, da se ustava v tem smislu spremeni, kar se bo zgodilo v najkrajšem času.

Ženski četniki na Kitajskem. Med četniki, ki se bore proti Japoncem, je tudi veliko žensk, ki zavzemajo tudi vodilna mesta. Pretekli mesec so Japonci eno izmed njih ujeli in jo takoj ustrelili.

Nove knjige

Breda Šček: Jugoslavija. Ščekova je podarila mladim ženskim zborom novo zbirko pesmi pod naslovom «Jugoslavija». O tej prav posrečeni glasbeni zbirki piše skladatelj Ivan Grbec v Učiteljskem Tovarišu zelo tople besede in ocenjuje poedine pesmi takole: Ideja prve pesmi — hrepenenje naših očetov in dedov po enotni domovini in sreča nas, ki smo doživeli uresničenje te želje — je vzpodbudila skladateljico, da je zbirki dala naslov «Jugoslavija». Glasbeni element te pesmi je troglasna slavnostna — z imitacijami v celine povezana — koračnica. Pesem je primerna za domorodne svečanosti.

V zbirki so pa tudi razni drugi motivi... v njih je znala skladateljica fino zadeti vsako nežno — šaljivo situacijo, da izstopi muzikalno vsak dialog, vsaka imitacija in karakterizacija... Vse te pesmi so polne temperameta, da se kar iskri od razpoloženja. Gotovo najbolj živa od vseh pa je pesem o pustu. Tukaj se glasovi tako lovijo, da kar sapo jemlje in šala ne jenja do zadnje note.

V zbirki pa imamo še dve pesmi, ki sta od prejšnjih čisto različni. Ena je o bolni materi in njeni požrtvovalnosti in spada v krog tistih pesmi, katere smo namenili za materinski dan (tej pesmi je skladateljica priložila klavirsko spremljavo). Najglobljo pesem je pa skladateljica postavila na konec svoje zbirke, to je pesem o pastirskih... Tudi muzikalno stoji ta pesem — zgrajena na nekih karakterističnih motivih, ki je enkrat tožba in drugič molitev — na vrhuncu in daje celoti najlepši zaključek.

Walter Schubart: Europa und die Seele des Ostens, založba Vita nova, Luzern. Zdi se mi dolžnost opozoriti slovenske žene na to knjigo, ki je izšla v isti založbi kot «Europa und die deutsche Frage» profesorja dr. Foersterja.

V dneih, ki jih doživljamo z vsem obupom in malodušnostjo, so nam potrebni novi vidiki, nova vrednotenja, (in teh je v knjigi mnogo), da se dvignemo in najdemo tolažbe.

Avtor, ki je profesor v Rigi, je posvetil delo svoji ženi in tovarišici Harkovni in

pravi v uvodu: Knjiga temelji na elementarnem doživetju nasprotja med zapadnim in vzhodnim človekom. Ni občutena od ogroženega zapada, temveč od probujajočega se vzhoda, nastala je izven romansko-germanskih narodov, — prostorno in duhovno — na točki, odkoder je prost pogled na zapad kot celoto.

In ta zapad nima duše; pozna in ceni samo red, stvarnost, preudarnost. Religija, kolikor je še sploh prizna, mu je sredstvo, da čim boljše uredi svet, ga obvlada in izkoristi. «Prometejski» človek obožuje tehniko, toda tehnika je že v štadiju samouničevanja. Vsaka iznajdba mora služiti vojnim potrebam in Evropa ima samo še dve možnosti: vedno večje oboroževanje, ki mora dovesti v vojno, ali razorožitev z odslovitvijo milijonov delavcev in boljše vizmom. Zato je zapad zapisan smrti in ima le izbiro med oblikami propada.

Novo življenje prinaša vzhod — slovanstvo s svoje mesijansko nalogo. Mesijanski človek odklanja svetovno gospostvo, za katero se borijo zapadni narodi, on hoče harmonijo sveta, odrešenje človeštva, ki ga je mogoče doseči le s trpljenjem. Zato se ruska duša ne zapira trpljenju, ampak se mu predaja brez pridržka, novo življenje se rodi le v največjih mukah.

Ni li trpljenje češkega naroda tudi žrtev, ki jih mora doprinesiti slovanstvo v svoji mesijanski nalogi?! Ali je mogoče vstajenje brez smrti?! S tega vidika bo morda še marsikateri ženi knjiga v tolažbo v teh težkih dneh. Ker veje iz nje tudi globoko spoštovanje do žene in njene naloge, jo priporočam najtopleje, kajti nemogoče je oceniti to zelo obširno in globoko delo z nekaterimi vrsticami.

A. Zupančičeva

Tri nove ženske knjige v Jugoslaviji so izšle pred kratkim: Milice Čurić-Topalovičeve «Žena kroz vekove», Bibliografija del srbskih, hrvatskih in slovenskih pisateljic, ter Vide Tauferjeve zbirka pesmi «Veje v vetru». (Obširnejše poročilo bo v prihodnjih številkah lista.)

LJUBLJANSKA KREDITNA BANKA V LJUBLJANI

Podružnice:

Beograd, Celje, Kranj, Maribor, Ptuj,
Rakek, Slovenjgradec, Split, Sibe-
nik, Zagreb

se Vam priporoča za izvrševanje vseh bančnih poslov

Sprejema vloge na knjižice in tekoče račune
proti najugodnejšem obrestovanju, finansira in-
dustrijo in trgovino, izvršuje nakazila v tu- in
inozemstvu, kupuje in prodaja valute, devize,
vrednostne papirje itd.

Darovi v tiskovni sklad

Za tiskovni sklad so poslale preplačila sledeče gg.:

Din 48—: gdč. Marica Šprager; po din 10—: gg. Fanika Kos, Louise Vodopivec;
po din 6—: gg. Fina Bizjak, Zora Demarin, Minka Šimenc; po din 3—: gg. Martina
Milošević, Micika Kunaver; po din 2—: gg. Marica Kvac, Pina Lah, Terezija Gračner.
Vsem cenj. gg. darovalkam iskrena hvala!

Priporočajte

Ženski svet

povsod, kjer ga še nimajo,

zahtevajte ga v kavarni

*Kupujte pri tvrdkah, ki oglašajo v našem
listu! Pri nakupu se sklicujte vedno na oglas*

PRENOVITE SE Z LAHKIMI ČEVLJI

65301-3904

Za lupe dnevne najcenejši in najudobnejši otroški čevlji s gumijastim podplatom. Otroški Din.12.— in 13.— ženski Din 19.— modli Din 25.—

65461-6501

Otroški čevlji s zapenka. Izdelani iz močnega angloškega platna v drap barvi s prečnimi gumijastimi podplati.

6591-4454

Fina čevlja škola-sandala, za otroškim i športno preho rita. Dobri djet za leto

6882-41809

Praktične otroške sandale iz usnja, s močnimi usnjastimi podplati. Nemirnim otrokom za igranje in sprehode.

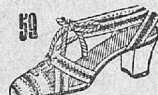
6892-14859

Otroški bel čevlji iz nubuka, ki so kombinirani s usnjem, iz usnjastimi podplati. Za mlade hote najbolj razsvetljeni otroci s temi čevlji

86015-5441

Udobni čevlji iz rdečega bureta, s gumijastimi prečnimi podplati. Za tople dnevne gospodje prikladi

60655-3913

Lahki ženski čevlji iz močnega angloškega platna, kombinirani v rdeči, modri in zeleni barvi. Posebno kipe zmanjšajo, jim dajejo okrasni trakovi.

8980-18178

Pročnem udobnost: Lahke in udobne sandale iz finega usnja moderno tressane. Za svedne dneve.

9965-56192

Za svetle dneve Vam bode najboljše utreke iz modre sandale iz finega usnja s modernimi okrasnimi izdelani so po najnovejšem modelu

2886-18171

Novi model iz Nice! Izdelan iz finega belega nubuka, s modernimi visokim narčom. Okrasni trakovi, dajejo nogi dovolj zraka. Princica, Vojka s rožnate svetle cagarice, ki bi zadovoljili okusu vaše dame.

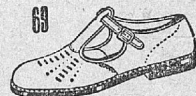

Princica — tako s modre svetle cagarice. Zadoljila bo okusu vaše dame

8937-5703

Gospodu pritegnajo k novi obliki ti čevlji iz bele ali sivga platna.

2887-12009

Lahke modre usnjene sandale, s usnjastim podplatom. Luknjice na prodajem čelo da, ki so dovolj zraka

9027-14683

Elegantni poletni čevlji za gospode! Iz svetlega in drap usnja ali iz usnja okrasnega s luknjicami, s usnjastim podplatom

9027-0743

Moderni čevlji gospodom za poletje. Izdelani so iz rjavga usnja, kombinirani s platnom, s usnjastim podplatom

8609-24874

Modri lahki mlški čevlji, s okvirom, izdelani iz finega usnja, okrasni luknjice na usnjastem podplatom

Ata